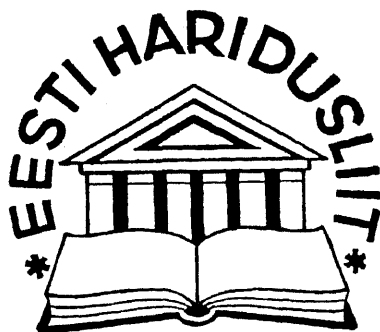

ERENG

F. Liiv.

Nr. 6 AUGUST 1938

S I S U :

N e e m e R u u s — Oleme võrdseiks partnereiks skandinaavlasile.

H. S u m m e r — Raamatukogud peavad ärkama varjusurmast.

K a r l L a a n e — Õpiringide-üritus vajab järjekindlamat tähelepanu.

E. O j a — Sõna on maa-näitejuhtidel . . .

E e r o — Tõstame taset.

J. G. — Juhiseid „Kõrboja peremehe“ lavastamiseks.

N e e m e R u u s — Kasutage ajalehti õpiringides!

J. T õ n o p a — Kärpeid „Juuraku Hulda“ lavastamisel.

Mitmesugust.

ARJENG

VABAHARIDUSTÖÖ JA MAATEATRI AJAKIRI

Pea- ja vastutav toimetaja Evald Vender. Tegev toimetaja Leo Soonberg. Vabaharidustöö osa toimetaja Neeme Ruus. Maateatri osa toimetaja Andres Särev. Toimetuse liikmed: E. Oja, J. Rummo, J. Ruus ja A. Sibul.

Väljaandja EESTI HARIDUSLIIT. Toimetus ja talitus: Tallinn, Uus tn. 2, tel. 452-64. Ilmub kord kuus, väljaarvatud 2 suvekuud. Tellimishind: 2 kr. aastas, 1 kr. poolaastas. Üksiknumber 25 senti.

Nr. 6

30. augustil 1938

XII aastakäik

Neeme Ruus.

Oleme võrdseiks partnereiks skandinaavlasile.

„Vabaharidustegelaste Balto-Skandia koostöö on jõudnud juba sellesse järku, kus eesti tegelastega vastavail koostöö konverentsidel arvestatakse kui skandinaavlastega üheväärsetega, võimaldatakse neil osavõttu mitte ainult päälkuulajate ridades, vaid ka juhatause laua taga ja lektoritena. Koostööd kroonib 1938. a. juulis Eestis korraldatav Põhjamaade haridusnädal, mille toimumisega Eestis on automaatselt tulnud ka Eesti kuuluvus ja tunnustamine skandinaavlaste poolt senini ainult Islandi Norra, Rootsi, Soome ja Taani kohta maksvaks tunnustatud koostöö ringi.“ Nii julgus nende ridade kirjutaja väita ajakirjas „Looming“ nr. 7 — 1937. a. avaldatud artiklis „Eesti-Skandinaavia kultuurilisest lähemisest.“

Kahtlemata olid need väited liig julged. Oli ju veel liig vara ette näha, kas suudame haridusnädala korraldada nii, et see kõigiti rahuldaks skandinaavlasti; kas suudame oma organisatsiooniliste oskustega saavutada seda, mis on vajaline umbes 180 välismaalase vastuvõtmiseks, toitlustamiseks, ruumidesse paigutamiseks ja lisaks veel 30—40 eestlasele terve nädala kestel õpireiside, loengute ja pidustuste korraldamiseks.

Haridusnädal on möödunud. Seni oleme kuulnud — nii oma — kui ka välismaalasil nii osavõtjailt kui ka kõrvaltvaatajailt ja ajakirjanduselt — ainult kiitvaid hinnanguid. Kahtlemata ei olnud säärase ettevõtte teostamine kerge. Tavalised rahvusvahelised kokkutulekud Eestis, kuigi nad mõnikord on osavõtjate arvult perekamad, kestavad ainult mõne päeva. Siin aga algas üks osa kavast, juba 15. juulil ja kava lõpes sama kuu 25. päeval, kestes seega kokku 11 päeva.

Organisatsiooniliselt oligi 5. Põhjamaade haridusnädal meile peaprooviks ja see tõendas, et sarnaste organisatsiooniliste kogemuste juures suudame seista võrdsete partneritena skandinaavlaste kõrval, kelle organiseerimisvõime ja organisatsiooni töö täpsus on tuntud kogu maailmas.

Sotsiaalminister O. Kask, kes haridusministri asetäitjana aitas kaasa haridusnädala ettevalmistamistöödele, ja kes just paar nädalat enne haridusnädala algust oli saabunud tagasi suuremalt rahvusvaheliselt pidustuselt Itaalias, kus oli olnud 800 kutsumatud külalist ja kus ka oli kavataitmisel juhtunud viperusi, lausus:

„Meilt, eestlasilt, nõuab 200 välismaalase vastuvõtmine suuremaid pingutusi kui

Põhjamaade V haridusnädalast osavõtjad Tartus Kalevipoja kuju vaatlemas.

itaallasilt 800 vastuvõtmine, arvestades mõlema rahva arvu.“

Kui nüüd võime oma töö tulemusile haridusnädala korraldamisel vaadata rahuldustundega, kui suutsime korraldada kaks terve päeva kestvusega ja kolm poole päevase kestusega õpireisi kavakohase täpsusega, kui suutsime aktused ja peod korraldada vajalise pidulikkusega ja luua neil vajalise meeleolu, kui suutsime loengute ja vaidluste osas olla skandinaavlasile samaväärseks kaaslasiks ja, lõpuks, ka korterite ja toitlustamise osas, siis see kõik julgustab meid edaspidigi samalaadsete ettevõtete teostamisele.

Niipalju haridusnädala organisatsioonilise külje kohta. Peatume nüüd ka haridusnädala sisulise külje juures.

Haridusnädalad pole ei kongressid ega konverentsid. Nad pole ka ametlike otsuste ja resolutsioonide vastuvõtmise paikadeks. Neid võime pigem võrrelda meil harrastatavate suvipäevadega, millest osavõtt on võimaldatud kõigile asjast huvitatuile.

Põhjamaade haridusnädalaid on seni peetud ainult Skandinaavia maades, nimelt 1934. a. Viggbyholmis, Rootsis, 1936. a. Grankullas, Soomes, 1936. a. Kloppis, Norras ja 1937. a. Helsingöris, Taanis. Kuna tavaliselt Skandinaavia maade vahelisi suuremaid konverentse ja pidustusi peetakse ainult kas Rootsis, Norras, Taanis või Soomes, siis üllatab vahest paljusidki küsimus, miks peeti seekord haridusnädal Eestis. Selle küsimuse selgitamiseks peatume lühidalt põhjamaade haridusnädalate korraldamise ja haridusnädalate sihtide juures.

Skandinaavia maad on teatavasti rahu liikumise tugevaimaiks kantsideks. Nende jäädes maailmasõjas erapooletuks leidis patsifistlik liikumine pärast sõda endale eriti tugeva kandepinna Skandinaavias. Siin tekkis mitte ainult suuri ja ulatuslikke rahuorganisatsioone, kes otseselt propageerivad desarmeerumise mõtet ja soovivad sõja vastu võidelda antimilitaristliku meelsuse levitamise kaudu, vaid nende, sageli ebareaalseina näivate, mee-

todite kõrval leidub Skandinaavias ka palju reaalsemal kujul rahvaste vahelise sõpruse ja rahvaste lähendamise propageerijaid.

Rahvaste lähendamise ülesandeid täidab ka osa rahvusvahelisi õppeasutusi. Nimetagem neist esmajoones dr. Peter Manniche juhatusel töötavat Rahvusvahelist Rahvauilukooli Helsingöris ja Sven Backlundi asutatud Põhjamaade Rahvauilukooli (Collège des Pays du Nord) Genfis. Esimene töötab inglaste toetusel ja omab palju õpilasi Inglismaalt, Ameerikast ja Hollandist, suvekursustel aga kogu maailmast, ka värviliste rahvaste hulgast, teine töötab käsi-käes Rahvasteliidu ja selle asutustega. Helsingöri Rahvauilukooliga on tuttavad nii mitmed meiegi õpetajaskonna tegelased, ka Genfis on õppinud paar eestlast.

Neis koolides levitatud humanistlikke, rahvaste vahelist arusaamist levitavaid mõtteid on koolide õpilased, kelleks tavaliselt on küpsed noored ja täisealised isikud, kannud laiali kogu maailma. Eriti agarad on selles samade koolide vilistlaskogud, kes otsustasidki hakata korraldama Põhjamaade haridusnädalaid ja nende kaudu lähendada kõiki põhjamaade väikerahvaid.

Kuna eestlased on võtnud osa kolmest eelmisest põhjamaade haridusnädalast, kahe korral isegi referaatidega, siis julges nende ridade kirjutaja teha möödunud aastal Taanis korraldatud haridusnädalal Eesti Haridusliidu nimel ettepaneku: korraldada 5. Põhjamaade haridusnädal Eestis. Ettepanek leidis sooja vastuvõtu. Ja tulemused on meil teada.

Nagu eelkirjeldatust nähtub, on ka haridusnädala ideestik Eesti oludes veidi võõras: haridusnädala mõtte algatajaks on olnud rahvauilukoolide vilistlaskogud ja „nädalate“ mõtteks on — süvendada rahvastevahelist rahu, töötada rahu ja vabaduse kasuks. Me oleme oma kokkutulekuil harjunud konkreetsemate küsimustega. Me haarame „härja sarvist“ vaatleme raamatukogunduse olukorda, kõneleme õpiringide ülesandeist või nende tööviisidest, anname juhiseid rahvamajade sisustamiseks jne. Pühendada terve nädal „rahu ja vabaduse“ ideele — see mõte on meile võõras.

Ärgem arvakem, et skandinaavlastedki oma toiminguis ja tegutsemises meist on elukaugemad ja ebarealsemad. Ei sugugi! Nad aga oskavad leida oma praktilistele sammudele ideelisi põhjendusi ja — vastupidi — oskavad ideid rakendada praktiliselt.

Milles siis seisis haridusnädala puhul „rahu ja vabaduse“ kasuks tegutsemine?

Mitte sugugi selles, et oleks igal sammul korrutada neid kauneid sõnu. Juba sellega, et eri maadest päritolevail inimesil võimalus terve nädala kestes elada üheskoos hiigla-hotellis, milleks oli kujundatud Vahi põllutöökooli hoone, nagu märkisid ajalehed, tutvuda üksteisega ja luua sõprusdemeid, oli tehtud tükk tööd rahvaste üksteisele lähendamiseks.

Edasi — terve loengute tsükl oli pühendatud Eesti tundmaõppimisele. Siin kuuldi ettekandeid meie ajaloo, iseseisvusaegsest arengust, kooli- ja haridusoludest ja rannarootslasist. Kuid peale loengute tutvuti Eestiga veel teiselgi teel — pikkade ja lühemate õpireiside ja isiklike muljete kaudu.

Koostöö, vastastikuse koostöö üheks eeltingimuseks on, et see peab toimuma enam-vähem võrdsete partnerite vahel. Ei ole kujutletav võrdne, tasakaalustatud koostöö hiiglase ja härjapõlvilase, rikka ja vaese, paruni ja orja vahel. Õppides tundma Eestit ja Eesti olusid, pidid skandinaavlastel andma ka vastuse küsimusele, kas Eesti suudab olla neile sobivaks koostöö kaaslaseks?

Vastus skandinaavlasilt oli jaatav. Kuigi veel mitte täiesti reservatsioonideta. Nad hindavad meie nooruslikku energiat omakultuuri ja majanduselu ülesehitamisel, aga nad märgivad ka neid asjaolusid, mis veel lahutavad Eestit Skandinaaviast: veel on suured vahed üldises elatistasemes, palgoludes, ühiskondlikes vahekordades, kuigi kultuurialadel — koolioludes, vabaharidustöös, raamatukogunduses, keskmise kodaniku haridustasemes ja teaduste saavutusteski — Eesti on Skandinaaviaga võrdsel tasemel, ja mõnel alal, näit. muusika ja näitekunstil alal, isegi ees.

Ei jäänud skandinaavlasile tähele pane-mata ka erinevused Eesti ja Skandinaavia demokraatia ideoloogias.

Vaidlustes puudutati neid erinevusi, eriti norralaste ja daanlaste poolt, kes meie olu-sid vähem tunnevad ja kellele ka nii mitmed seigid meie oludes paistsid arusaamatuina. Seevastu aga rootslased ja teine osa daan-

lasi, eriti aga soomlased püüdsid meid mõista, soovitasid hinnanguid mitte teha enne, kui olusid täiesti tuntakse ja tulid ise lõpptulemusele, et kõigest välisest erinevu-sest hoolimata on eesti rahvas sügavalt de-mokraatlik, mille tõttu selleski osas ei puu-du vajalised eeldused koostööks võrdsete partnerite vahel.

H. Summer.

Raamatukogud peavad ärkama varjusurmast.

Praegu on käimas ettevalmistused suu-rele aktsioonile. Haridusministeerium ko-gus 1. juuliks andmeid, kuipalju kavatsevad ja võivad välja anda raha raamatukogude ülalpidajad omavalitsused raamatute ostmi-seks 1938. a., sel juhul, kui neil tuleks ta-suda raamatu kaanehinnast ainult 37, 5%. Teine samasuurune osa kaetakse Haridus-ministeeriumi poolt. Kirjastused aga anna-vad hinnaalandust 25%.

Muidugi ei olnud omavalitsused selleks ette valmistatud. Nad ei teadnud võtta eel-arvesse suuremaid summasid kui harilikult, kuid siiski peaks arvama, et üle riigi annak-sid omavalitsused avalike ja koolide raama-tukogude täiendamiseks 120.000 — 150.000 krooni. Riik peaks andma niisama suure summa. Seega saaksid raamatukogud osaltki katta neid auke, mis on tekkinud selle tõttu, et riik on annud kriisiaegadel ja ka hiljem kuni 1937. a. ainult 0—56% sellest toetusest avalikele raamatukogudele, mis ta pidi andma 1924. a. seaduse kohaselt.

Raha ostujõud on 1924. a. arvates Eesti Panga andmete alusel võrreldes kulla hin-naga langenud 250—300%. Seadus näeb aga ette, et raamatukogu ülalpidaja annab raamatute ostmiseks vähemalt 2 senti (1924. a. 2 marka) iga kodaniku kohta.

Kuna riik ei ole saanud raamatukogusid teiste hädavajaliste kulutuste kõrval pidada nõnda tähtsaks, et ta oleks neile annud toetusi vähimalt minimaalsummade koha-selt, mis on ette nähtud 1924. a. seaduses, siis ei ole tarvis palju imestada, kui raama-tukogu ülalpidajad omavalitsused on toe-

tanud raamatukogusid ainult minimaalsum-made ulatuses.

Nii on siis kujunenud olukord, et umbes 700 maa-raamatukogu elab varjusurma. Neil on 500—600 raamatut ja 50—60 luge-jat. Raamatukogude asutamise mõte oli aga sootu teine. Taheti hoolitseda rahvahari-duse tasapinna suurejoonelise tõstmise eest hea raamatukogu võrgu kaudu.

Nagu teada, lõpetab meie 6-kl. algkooli ainult 58% kodanikest. Teised lepivad mõne klassi lõpetamisega. Meil puudub tihe kut-sekoolide võrk. Rahvaülikoolidest tegutseb ainult kaks. Rahvas vajab aga hädasti suu-remat haridust. Põhjeneb ju iga kutsetege-vus tublil üldharidusel. Kui on üldharidus vilets, sisi ei jõuta hästi edasi ka kutsehari-duse alal. Seda näeme teiste riikide elust. Seepärast on kõik kultuurrahvad püüdnud viia rahvaharidust võimalikult kõrgele. Toome näite Saksast. Saksa sunduslik alg-kool on 8-aastane. Et aga Saksamaal kes-tab õppetöö ahlgkoolides 44 nädalat, siis teeb nende 8-aastane algkool välja umbes 11 Eesti õppeaastat. Meil kestab töö maa-alkkoolides ainult 176—180 päeva aastas. Ka Nõukogude Venes on õppepäevade arv 225 aastas.

Nii ei saa me kiidelda oma algharidusega või õigemini rahvaharidusega. Üksikud ti-pud ei ole ju nõnda suure tähtsusega. Seda puudust tuleb parandada meil täie jõuga ja kavakindla vabaharidustööga. Mis on see-juures aga tähtsam kui hea raamatukogu?

Raamatuaasta puhul toimetati ka raama-tuloendust. Selgus, et taludes leidis rõhuvas

enamuses ainult mõni üksik raamat. Enamasti leidis seal kalender, lauluraamat ja piibel. Ometi nõuab aga praeguse aja edukas kutsetegevus, et me kasutaksime kutseala kirjandust. Mis põlluharimine see on, kui talus ei leidu korralikku põllumajanduslikku kirjandust. Tõepoolest näeme, et meie saagid põllumajanduse alal jäävad kaugelt maha meie põhjapoolseist naabreist, Soomest ja Rootsist. Seal ei ole kliimaatilised olud ega maapind paremad, on aga paremad oskused. Meie põllumajanduse eriteadlased ütlevad, et on hõlpsam tõsta põllumajanduse tulukust mõnekümne % võrra, kui tõsta põllumeeste kutselist ettevalmistust.

Meie raamatukogud peavad tõusma nüüsgusele järjele, et iga loengu ja kursuste korraldaja võib julgesti kuulajaid juhatada raamatukogudesse, kust nad leiavad head kirjandust. Samuti saavad õpingid edukalt töötada, kui on võimalik kasutada head raamatukogu. Paistab aga, et see suurelatuslik küsimus on jäänud unustusse. Igal alal on meie Vabariigi kestvuse jooksul olnud suur edu, isegi mitmekordseks on tõusnud tegevus. Raamatukogude alal on olnud edu viimase 10 aasta jooksul vaevalt märgatav. Laenatud raamatute arv ei ole peaaegu sugugi tõusnud. Ka raamatukogud on püsinud endisel tasemel. Mida võimegi osta 20—30 krooniga? Säärased on aga summad raamatute ostmiseks meie raamatukogudes rõhuvas enamuses.

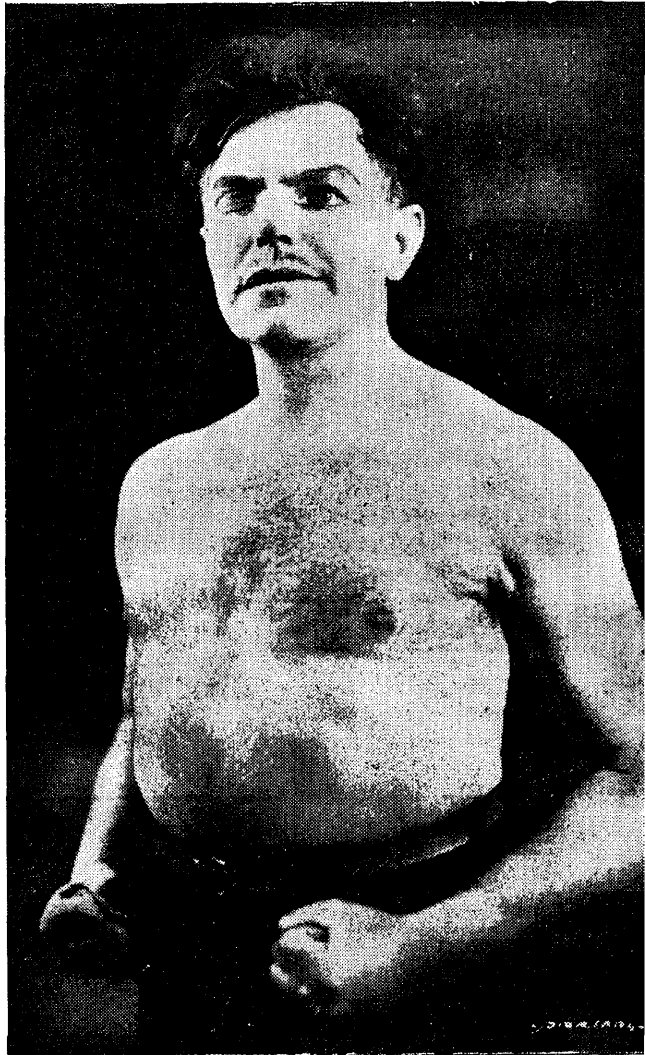
Aga noorterigid?

Kas võivad nemad edukalt tegutseda ja võidelda pahede vastu ilma tubli raamatukoguta? Ehitada noorte tegevust sõnadele, on ehitada liiva peale.

Meie maa nõuab tungivalt raamatukogude kiiret ja tõhusat tõusu. Seda suudame ainult siis, kui viime tõesti läbi raamatukogude toetamise aktsiooni. See ei peaks käima meil nõnda hea majandusliku konjunktuuri juures üle jõu. Riigile läheb see maksma kõigest võrdlemisi väikese summa. Küll näitab ta aga head tahet tõsta raamatukogude taset. See mõjub kaasakiskuvalt. Kulutused heale raamatukogule on ühed produktiivseimaid. Seepärast aidaku kõik

kaasa selleks, et raamatukogud muutuksid tõelisiks rahvahariduse koldeiks. Algkool üksinda seda kunagi ei suuda. Isegi siis, kui ta kursus kestaks nõnda kaua nagu meie naabreil, ei suudaks ta seda.

Elu läheb edasi. Temaga sammu pidada suudame alatise töö ja hea kirjanduse abil.

Ed. Türk Katku Villuna Tammsaare - Särevi
»Kõrboja peremehes«.

Karl Laane.

Õpiringide-üritus vajab järjekindlamat tähelepanu.

Pole kahtlust, et rahva kultuurielus evib seltskondlik tegevus ja vabaharidustöö olulisi ülesandeid, mis kuuluvad kindlasti meie kultuurielu probleemidest akuutseimate hulka. Samas aga on siin veel rohkesti korraldamist ja lahendamist vajavaid küsimusi ja üldse see ala vajab suuremat ning järjekindlamat tähelepanu, mitte ainult üksikute, vaid ka üldsuse ja kõigi vastavate asutuste ning organisatsioonide poolt.

Kui ühelt poolt me ei saa sugugi kurta n. n. seltskondliku tegevuse vähesuse üle, siis seda rohkem on küll soovida jäämisi selle sisuväärtuste ja sügavuse suhtes. Tänapäeva üldine elupilt, ja ka seltskondlik tegevus, on muutunud niivõrd mitme- ja eripalgeliseks, et need vähemad aktiivsemad, kes end pühendavad üldisele ülesandeile, õigusega kurdavad ülekoormatuse üle ja varakult tülpivad ning väsivad, liiati veel, kuna pole alati küllaldaselt tulemas järelkasvu noorte hulgest, kes oleks kantud vastavast vaimusust ja eviks sellekohaseid kogemusi, et seltskondlikku kultuuritööd tõhusalt edasi viia.

Tõsi, seltskondlikul kultuuritegevusel on kaks ülesannet: 1) vaba aja kasutamine, ajaviite korraldamine ja 2) hariv, arendav tegevus. Tihti nähakse paraku neid ülesandeid täiesti lahus või rõhutatakse ainult esimest ega olda küllalt veendunud, et nende mõlemate otstarbekohane korraldamine peaks toimuma omavahelises harmoonilises kooskõlas ja need peaksid olema õigupoolest teine teisele täienduseks. Ei vääri kulutatud energiat seesugune ajaviitekorraldus, mis pole kooskõlas kultuursuse nõuetega ega paku peale ajaviite midagi inimeste vaimule ja hingele või pakuks hoopis vastupidist, ebakultuuristavat, nagu sedagi vahel näeme. Samuti ka otseseks haritavaks tegevuseks (vabaharidustööks)

mõeldud tegevus ei saavutaks oma eesmäärke, kui selles ei arvestataks neid elavamaid teid, mis vastava meeoleolu ja seesmise arusaamise kaudu haaravad asjaosalisi lähemalt ja sügavamalt.

Tänapäeva seltskondlik tegevus, arvestades minevikuga võrreldes muutunud olukordi ja võimalusi, ei saa enam piirduda ainult ajaviitelise osaga või ainult sissetulekute hankimise ülesandega mõneks teiseks otstarbeks, vaid ta peab ikka rohkem ise olema järjest suuremaks loovaks kultuuriteguriks, mille valdkonda kuulub vastuturikas haridus- ja kasvatustöö- väljaspool kooli ning laialdaste rahvahulkade kultuuriharjumuste süvendamine ja sellekohaste nõudmiste rahuldamine. Seda aga ei saavutata juhusliku tegevusega ja „las-minna“ suhtumisega oma seltskondlikele ülesandele. Seltskondlik tegevus peab olema suuteline ise hoolitsema ka oma aktiivsete ja teovõimeliste tegelaste arvu suurenemise ja järelkasvu eest. Ja seda ei saada mitte ainult väljastpoolt pakutavaga, vaid selleks on vaja äratada ja liikuma panna asjaosaliste endi seesmisi vaimujõude ja püüdeid. Selleks vajame, arusaadavalt, ka vastavaid tegevusavaldusi ja meetodeid. See tähendab ühtlasi üldse teist suhtumisviisi ja arusaamist seltskondlikust tööst. Asjata oleks siin hakata lähemalt põhjendama, et selleks on kõige väärtuslikumaks teeks isetegevuslik enesearendamistöö, eeskätt kasutades õpiringilist töökorralduseviisi, mis muide on väga lähedane teisele suurele rahvaharidustöö tegurile, nimelt rahvauilikoolide mõttele.

Need mõlemad avaldused on näidanud, nii meil kui ka teistes maades (eriti Põhja-maades), et see tee on õige, ja neile peame leidma senisest rohkem võimalusi ning ka rohkem reaalseid aluseid. Need, kes on neil aladel tegelenud ja on suutnud tungida selle töö mõttesse, on selles ammuigi kindlas

Põhjamaade V haridusnädalast osavõtjad Pirita rannas.

veendumuses. Kuid asja järjekindlamaks teostamiseks pole tarbetu ikka ja jälle tulla tagasi selle mõtte ja ülesande juure kuni see saab omaseks kõigile, eriti neile, kellest on olenev selle areng ja reaalsemad alused.

Kui eelolevate üleriigiliste õpiringide päevade puhul tuleb kokku meie õpiringide vägi ja teised asjahuvilised, siis nende päevade ülesanne on seda mõtet uuesti elustada ja püstitada uusi sihtjooni ja töötähtsusi edaspidiseks tegevuseks!

Olles aastast aastasse lähedal õpiringide taotlusile, sirvides selle ala tegelike töömeeste ja -naiste mõtteavaldusi aruandis ja mujal, kujuneb üldpilt selle ala saavutustest ja ka raskustest. Võimatu on siin peatuda kõigi vajalistegi küsimuste juures. Kuid sel puhul võib märkida, et need saavutused annavad seesmist julgust ja jõudu, püüdmiseks täie seesmise veendumusega selle poole, et jõuda sel alal ka suuremaile võimalusile ja olevate raskuste kõrvaldamisele.

Üheks olulisemaks küsimuseks õpiringide alal on kõigi vastavate organisatsioonide vaheliselt vastava ühendava erikeskuse moodustamine, mille kaudu järjekindlamalt ja suuremate ressurssidega saaks seda proovitud vabaharidustöö harastust välja kujundada ja rahuldada mitmekesisid vajadusi ning vältida raskusi,

mis praegu on juba küllalt kujukalt ilmnud ja end tunda annavad.

Sellase juhtiva keskuse väljakujundamine on vajaline esiteks juba selleks, et liita kõik õpiringide viljelejaid mitmesuguseks organisatsioonides ja erialadel omavahel ühiseks töö- ja aatepereks, kusjuures nad võiksid isegi omavahelise kokkukuuluvuse välise tunnusena näiteks kanda vastavat märki. Korduvalt on rõhutatud kohtadel isegi vastava eriajakirja või olemasoleva juures järjekindlama erinurga vajadust jne. Vastava keskuse tugevdamise peamine vajadus on aga õpiringidele vajalise kirjanduse ning töökaavade kavakindla muretsemise ja kättesaadavaks tegemise mõttes, missugune küsimus praeguste võimaluste piires annab end väga teravalt tunda. Ka vajavad õpiringid pidevat instrueerimist, kui see antud olukorras on võimalik.

Oluline asjaolu õpiringide ürituses on ka vastavate juhtide küsimus. Tegelikud kogemused on kujukalt tõendanud, et õpiringilise tegevuse õnnestumine või ebaõnnestumine on peamiselt olenev selle töökorraldusest ja juhtimisoskusest. Ses mõttes olgu toodud näiteks väljavõtte ühest õpiringi aruandest:

„Töö meie õpiringis viie õppeaasta jooksul on näidanud, et õpiringiline tööviis on praegu parim aktiivse vabaharidustöö va-

hend, annab otstarbekohase korralduse juures häid tagajärgi, on väärt, et temale maksab jõudu kulutada, ning vajab edukamaks arenemiseks paremaid tingimusi.“

On ilmne, et siin ei tohiks eeskätt just maa haritlased jääda eemale. Täiesti mõistmatu on näiteks see, kui vahelgi on põhjust kurtmiseks, et isegi õpetajaskonnas, rääkimata muist haritlasist, on neid, kes suhtuvad eitavalt õpiringilisele tööle, sellele tehes isegi takistusi. Peaks olema selge, et haridustegelasi peaks huvitama eeskätt ja peamiselt see osa seltskondlikust tegevusest, mis aitab kooli püüdeid mõjuvamalt edasi arendada ja need kanda rahva hulka. Selleks aga on vajaline eeskätt omada vastavaid kogemusi ja pedagoogilisi võimeid. Seda ei peaks siiski keeldama, niipalju kui see on vähegi võimalik. See on ka tee, mille kaudu on võimalik vabaharidustöö koormat jagada suurema hulga vahel ja nii kergendada üksikute töökoormat. Iganenud on tegelikus haridustöö praktikas vaade, nagu võiksid ainult üksikud kõik ära teha. (Mõistmata on ka mõningate eriorganisatsioonide talitusviis, kui need püüavad olemasolevate õpiringide vastu töötada ja neid halvata ainult selleks, et oma organisatsiooni võimu sellega laiendada, küsimata selle tagajärgedest.)

Ei saa unustada neid õppeasutisi ja vastavaid tööviise, mis juba koolides ette valmistavad noori isetegevuslikule kultuuri-

tööle ja selleks annavad vajalisi kogemusi. Olgu ses mõttes veel kord alla kriipsutatud rahvaülikoolide mõte. Kogemused teistes kultuurimaades ja tähelepanekud meilgi peaksid tõendama küllalt kujukalt, et hariduse tõeline väärtus ei seisa mitte ainult teadmiste ja oskuste hulgas, vaid — selles vaimuses ja seesmisel otsivas tegevuses, mida ta on suutnud äratada ja juhtida tegelikesse teadlikesse kultuuripüüdeisse. Pole kahtlust, et ses mõttes on õpiringi tegevusega tihedalt ja lahutamatult seotud kasvatuslikud taotlused. Teenida eeskätt inimest ja temast arendada teovõimeline ja kultuuriline isiksus, see on meie aja demokraatse haridusideali üks tähtsamaid sihte. See on ka sihiks, millele seisab vabaharidustöös kõige lähemal isetegevusline enesearendamise töö ja selle avaldusvormina õpiringide harrastus oma mitmekesiste ja kõiki arenemishuviliste vaimu- ja huvipooli haaravate töövõtete ja -avaldustega.

Ent selle sihi teostamiseks, võiks rõhutada veel kord, vajame rohkem süstemaatilist tegevust, suuremate jõudude liitmist, kõrgemate mõjuvõimude kaasaitamist ja rohkem reaalseid ainelisi võimalusi. Kõige selle juures aga ei saa unustada, et tähtsaim on — seesmine arusaamine ja aktiivne kaasatöötamise tahe.

E. Oja.

Sõna on maa-näitejuhtidel...

1. Kohtan Koikküla (Valgamaa) näitejuhti Jaan Akermani Latvia-Eesti piiril ilusa Koiva jõe tuliseil ja liivaseil kaldail suverõome maitsmas. Mees on välja tellinud terve „puuda“ näidendiraamatuid ja need kaasa võtnud, et tutvuda põhjalikult meie maalavade näitekirjandusega, mille kohta tal olevat kokkuvõtte valmimas. Noh,

ootame ja näeme. Kuna Jaan Akermanile on teatriküsimused väga hingelähedased ja tal on ka sel alal tugev annus kogemusi ja tähelepanekuid — oli Riias Eesti Hariduseltsi näitejuhiks, töötas lühikest aega „Estonia“ teatris, on üks agaraimaid kaasatöötajaid maateatri organiseerimise töös — siis olen huvitatud sellest, mida on tal ütelda

meie maateatri kohta kui tegelikul näitejuhil.

„Olen mõnda aastat jälginud tähelepänelikult seda, mida kuski maalaval on mängitud, ja pean ütleva, et muljed on väga kirjud: tikutakse mängima kas liig rasket ja tarka, mida ei mõista mängijad ega ka vaatajad, või satutakse jälle teise äärmusse — püütakse esitada labaseid ja väärtusetajandikesi ning nendega pidurahvalt välja meelitada naeru. Kahjuks ei ole meil veel välja kujunenud maa jaoks sobivad repertuaari sellaselt, et teose võiks lavale lasta suurema lisatööta näitejuhi poolt. Ma mõtlen siin just teksti ja näidendi kompositsiooni. Ja mida vähem on näitejuht kodus oma töös, seda keereulisemaks ta teeb lavastuse. Ning lavastuse keereulisuses saavutatakse haripunkt neis kohtades, kus näitejuhti üldse ei ole. Jah, nüüd vahest suudate mu segasest väljendusest aru saada, mida mõtlen keerulise lavastuse all. Arvestades meie maa näitejuhtide kirevust ja ka siiski veel väikest ettevalmistust oleks tõesti asjale kasuks, kui asjatundjad koostaksid kõige lihtsamate lavaplaanide sarja. Tuletasin seda siin meelde vaid seepärast, et selle järele on karjув vajadus, eriti just praegusel maateatri ülesehitamise ajajärgul, mil meie maalavad on oma suuruselt mikrokoobilised ja lavaesemeilt liig vaesed ja algelised ning mil meil veel puudub nõuetekohaselt ettevalmistatud näitejuhtide kaader.

Jah, nii see on või nii see tundub minule. Kuid püüdmine on hea. Kui aga puudub asjatundlik juht, siis kõigest hoolimata kukub tükk välja nii, et parem oleks olnud, kui seda ei oleks mängitud. Siin meenub mulle tahtmata üks lause kunstiarvustajalt L. Soonbergilt, vist ühest eelmisest „Arengu“ numbrist, ja see kõlas vist nii: „Ning kui midagi viltu lähebki, siis võivad maakultuuritegelased ühes püha Paulusega väita, et head, mida ma teha tahtsin, ei teinud ma mitte, ja paha, mida ma teha ei tahtnud, tegin ma ometi.“ See on täiesti õige nende näitetegelaste kohta, kel puudub veel näitejuht ja kes arvavad, et milleks neile seda tarvis on, küll juba igaüks isegi ennast juhib.“

„Vahest te oodate veidi, kuni olen ron-

gi ära saatnud,“ tähendab lahkesti istet pakudes Tamsalu jaamaülem A. Ahermaa, kes on ka oma ümbruskonna näitejuhiks ja kelle lavastused oma kunstiküpsuselt on asjatundjate poolt leidnud õiglast kiitust.

„Mina kahjuks ei ole küll jutumees, aga ega ma küsimusele vastust võlgu ka jäta,“ tähendab sissejuhatuseks hr. Ahermaa, ühtlasi mulle näidates pilte ja kaustikuid näitetrupi tegevuse kohta. Kaustik, kuhu on märgitud andmeid lavastuste ja proovide kohta, näitab, et mehel on „nõrkusi“ teatriasjanduse vastu ja et see nõuab ka kaunis suure murdosa hr. Ahermaa vabast ajast.

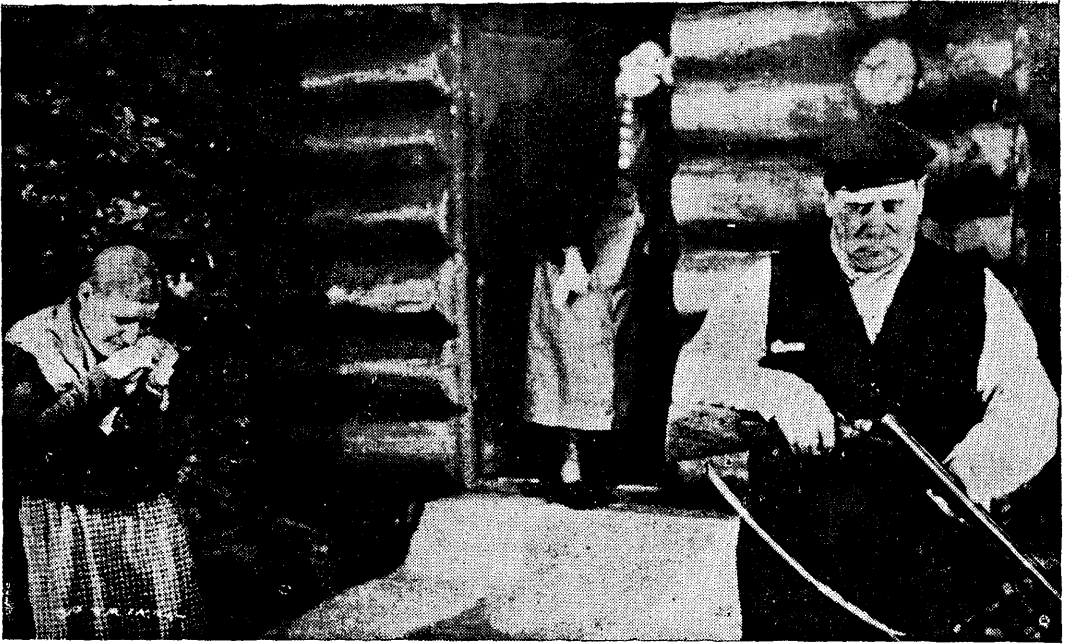
„Jah, siis on ka lust tööd teha, kui töö on tulemusi. Oleme suutnud rabelda nii kaugele, et ka näitelava on nüüd sellases olukorras, et selle poolest lavasta mida tahad, olgu see kas või valgustusegi poolest. Kurb on tõesti nende näitejuhtide olukord, kel puudub korralik näitelava. Lavaküsimus on üldse valusaim koht meie maa-amatööteatri küsimustikus.“

„Kas olete ka korraldanud vastastikuseid külaskäiguetendusi?“ küsin.

„Võtsime selle asja tõsiselt käsile pärast maanäitejuhtide päeva Tallinnas, kus seda küsimust põhjalikult sõeluti, ja pean ütleva, et see, mis seni oleme teinud külaskäiguetenduste alal, on hästi korda läinud. Võtku iga näitetrupp juba järgneva maateatrihooajaks tegevuskavva vastastikuseid külaskäiguetendused, kus seda seni pole veel tehtud, astutagu ümbruskonna seltsidega juba aegsasti läbirääkimistesse ja koostatagu ühiselt vastav repertuaar.“

„Missugused sammud tuleks teie arvates sooritada esijoones, et kiirendada meie maa-amatööteatri arengut?“

„Vahel olen mõtelnud seda, et Maateatri Näitejuhtide Ühing peaks leidma võimaluse asja korraldada nii, et pandaks kohe üks mees selle peale, et ta hakkaks näitetruppide organiseerimise asjas ringi käima. Kuid tean ka seda, et selleks puuduvad ühingul kahjuks vastavad summad. Palju aitaks kaasa ka see, kui meil maanäitejuhid saaksid vastava käsiraamatu — näitejuhi käsiraamatu. E. Haridusliidus on see küsi-

Tammsaare - Särevi »Kõrboja peremes« Draamateatris. Villu ema (Lo Tui), Kõrboja Anna (Aino Talvi), Villu isa (A. Suurorg).

mus kõne alla olnud ja loodame liidult selle raamatu peatset ilmumist.“

Võrumaa maalilise maastiku ilusaimas kohas Rõuges — saan kokku Nursi rahvaraamatukogu seltsi näitejuhi Arvo Aidla ga, kes ametilt on koolijuhataja.

„Teid, härra Aidla, peetakse Võrumaa kolleegide hulgas parimaks näitejuhiks ja suurimaks maateatri asja eest võitlejaks,“ algan.

„Ah, mis nüüd mina! Aga eks jõudmööda tehta sedagi, kui aeg vähegi mahti annab. See on õige, et halvasti kätteõpitud tükki ei või ma ise näha, ega ka teistele näidata, iga tükk, mis lavale läheb, peab olema täiesti küps. Eelmisel hooajal läks meil kõige paremini „Kõrboja peremes“ (Särevi dramatiseering), ja just sellepärast, et tegime selle tüki kallal oma parkümmend proovi. Minu põhimõte on see: kuna näidendi mõju rahvasse on suur, siis peab ka see, mis pakutakse, olema väärtuslik. See aga ei tähenda seda, et ma head naljatükki põlgaksin. Ei, ise olen ma tuntud naljame-

hena ja tean ka seda, et hea nali on niisama kasvatav kui mõni tõsinegi asi.

Lõpuks olgu tähendatud, et mulle ei meeldi see, et näitemänguraamatute tarvitamise tasu on tõstetud. Ja teiseks mind kui koolimeest huvitab see, millal vabastatakse autorihonorari maksust ka koolide poolt ettekantavad näidendid. Maateatripäeval võeti mäletavasti isegi resolutsioon selle kohta vastu.“

Loksa Haridusseltsi näitejuht ja koolijuhataja A. Mikiver:

„Maateater on leidnud viimasel ajal tõelist hindamist juba õige laiades ringkondades ja — olgu lisatud — seda teenitult. Oli juhus olla ühe pealinna teariinimesega, kes varem väga üleolevalt armastas suhtuda maa „piduõhtuile“, ühel maapeol, kus etenduse andis organiseeritud näite-trupp, ja selle mehe eelarvamised olid purustatud sama õhtuga ning ta ülistavad sõnad etenduse kohta ei tahtnud lõppeda. Kuid sellaseid kohti, kus nii küpseid lavapalasisid pakutakse, on kahjuks siiski veel liig

Tammsaare - Särevi »Kõrboja peremees« Draamateatris. Kõrboja Rein (A. Mägi) ja Anna tädi (Salme Reek).

vähe. Leidub veel rohkesti kohti, kus „tehakse näitemängu“ ilma näitejuhita ja kus lepitakse vaid mõningate proovidega. Kurb oli kuulata, kui Haridusliidu juhataja hr. Vender ühel jutuaJamisel tähendas et üht L.-Eesti uut ja suurepärasest rahvamaja kaunistanud pidukuulutus „Naeratava heeringapeaga“. Sellased kohad aga vähenevad päev-päevalt.

Peamine raskus maateatri ülesehitamises seisab näitejuhtide küsimuses. Kui see kaader on tugev, siis edeneb ka maateatri küsimus vajalise kiirusega.“

Kloostri Haridusseltsi näitejuht ja näitekirjanik E n n V a i g u r on parajasti ametis paari näidendi silumisega, millega ta kavatses sügisel rikastada meie näitekirjandust. Näidendi pealkirju, arvab ta, ei võivat veel nimetada, sest neid kavatses ta veel muuta.

„Noh, kas see vaimne sünnitamine sulle ei tundu ka raskena?“ küsin.

„Päeval vehi tööd teha põllul, siis õhtuti väike ajusport kulub kohe ära. Teine-

kord tuleb vaim peale ja siis ei saa enne peatuda kui vaatus või terve näidend on valmis. Lasen sel „sünnitusel“ mõne aja seista ning siis järgneb aeg-ajalt põhjalik läbitöötamine. Aine olen ikka võtnud elust, ja teinekord isegi liig äratundvalt. Ühe näidendiga, mida ka siin lavastasin ja mille tegelased olid võetud lähimast ümbrusest, oli seetõttu isegi väikesi sekeldusi.“

„Missugused tükid on teil siinpool kõige enam läinud?“

Selle peale meie noor näidendimeister näitab mulle lavastuste aruandeid möödunud hooaja kohta ja lisab: „Meil on kõige paremini läinud just E n n V a i g u r i tükid, ja nimelt „Vallaslaps“, „Südamerahu“, „Lõukoerte koopas“ ja „Trump lamooriga“. Proove alla 15 ei ole olnud, ja see on ka end hästi tasunud. Maapublik oskab juba nõnda korralikku mängu ja sellest ka lugu pidada.“

Ja tõesti, aruandest nähtub, et ettekanded on igati õnnestunud ja et neid isegi mängitud rohkem kui üks kord.

„Eks see menu olene ka sellest, et autor ise on lavastajaks,“ tähendan intervjueeritavale jumalagajätuks kätt ulatades.

„See on ka teinekord kahjuks“ vastab autor muheldes.

E. Haridusliidu teatritarvete laos saan kokku maanäitejuhi ja Ravila-Kose Rahvaülikooli abijuhataja Ants Raidmetsaga, kes askeldab siin näidendiraamatutega ja on mures, millega avada ligi olev maateatri hooaeg. Ta võtab terve kandami raamatuid lugemiseks kaasa.

„Hr. Raidmets, kogu õpetajaspere on ristunud Teid parimaks näitekunstimeheks, alates KoJuLa päevist Tondil, kus esinesite. Kuidas siis läheb ka teatritegemine Kose-Ravila kandis?“

„Kuidas lükkad, nõnda läheb“, kostab vastuseks sügav bass. „Kui on aega tublisti tööd teha, siis on ka tulemused head. Tegime katset isegi „Lõbusa talupojaga,“ müttasime proovidega üle kahe kuu ja kulutasime ka rohkesti raha, ja kõik läks hästi nii ette-

kande poolest kui ka kassaliselt. See andis julgust katsetada raskemate paladega.“

„Kuidas on aga sissetulekutega?“

„Vägamitesugused. Kui mängivad nii sugused saksad, kes ilma kindla näitejuhita läbi saavat, siis on kassa nii 60 kr. ümber. Mängib aga näitetrupp, siis on sissetulek 200 kr ümber. Toob aga küllakosti Eesti Draamateater oma ringreisi näol, siis ulatub kassa 300 kroonini. Selleks on muutunud meie ümbruskonna teatripublik, ta nagu haistab juba ette, mida pakutakse. Maal leidub küllalt häid näitlejaid maa-amatöörtetri jaoks, vaja on vaid leida näitejuht, kes nad üles leiab ja töösse paneb. Maateatri küsimus on esijoones näitejuhi-küsimus.

Nägemisinei! Kuid üks näitejuhtide kokkutulek kuluks küll varsti ära.“

„Jõudu algavaks tööks“ vastan. „Jõulu ajal katsume sellega hakkama saada.“

(Järgneb.)

Eero.

See algas nii, et Adamson (mitte see, kellest tehakse karikatuure, vaid see teine) tuli kohvikusse, värsket ajaleht käes. (Õigupoolest pole vaja „värsket“ mainidagi, sest vana ajalehte nii-kui-nii keegi käes ei kannu, aga olgu pealegi.)

Ta oli morni näoga. (S. o. Adamson, mitte ajaleht.)

— Kas sind on valitud kuhugi žüriisse? pärisime uudishimulikult.

— Miks arvate seda?

— Sul on hullusti tähtis nägu...

— Ma palun!

— Lase lõpetada: rumal nägu ja seejuures tõsine. Ära tee end ilmaaegu tähtsaks, lase kuulda oma uudised!

Adamson pühkis taskurätikuga üle lauba ja istus. — Muidugi, ütles ta, ei ole ma kunagi kahelnud teie õiguses kuuluda nende hulka, keda vanasõna järgi ei künna ega

Tõstame taset.

külvata, kuid ma imestan, et püüate olla selle klassi väljapaistvaimad esindajad.

— Palun mitte isiklikuks minna, lausus Sanglepp teravasti.

— Oled täiuslik vaimu prohvet, lisanis omalt poolt.

— Negatiivne tüüpus!

— Ruutjuur miinus-ühest!

— Ära eputa oma matemaatikaga, sähvas Adamson (minu aadressil). — Matemaatika pole praegu tähtis, kaalul on hoopis enam.

???

— Meie kultuur on mokas.

???

— Näitekirjandus.

— Noo? Väga huvitav! Mis on temaga siis lahti?

Adamson ulatas lehed. Lugesime artikleid kirjanikult, siis ühelt arvustajalt, veel

ühelt arvustajalt, ühelt teatrimehelt ja veel ühelt näitekirjanikult. Adamson oli nad hoolega kogunud ja lisanud äsjailmunud lehele, kus oli jälle pikk lugu sellest, kuidas meie näitekirjanduse tase ei tõuse, kas tee mis tahad. Ja ühes artiklis kurjustas keegi et hoopis käest läheb maalavade repertuaar — muud paika ei oskavat kirjanikud tegevuskohaks enam võtta kui ikka talu õu ja talu õu. Ühe sõnaga — asi on s. o. s.

Sanglepp, lõpetanud kogu selle ridade-
uputuse revideerimise, lausus:

— Milleks töid kokku kogu selle sodi?

Adamson kihvatas. — Inimene, hüüdis ta pateetlikult, meie näitekirjandus on hädaohus! Ta jääb maha meie üha tõusvast kultuuritasemest. Kas ei ole mitte intelligentsi kohus päästa meie kultuur?

Lasksime Sanglepaga tummas alistumises pea norgu.

— See on meie kohus, möönsime.

— Kultuurikandja peab hoidma endas elavat sädet, ta peab andma kõik võimed rahva heaolu, kõrgete aadete ja vaimukultuuri tõstmiseks! (Adamson võis kõnelda tõepoolest nagu mütingumees, kuna ta oli olnud omal ajal karskusseltsi abiesimees) Kaasvõitlejad, sõbrad! Me hakkame tõstma näitekirjanduse taset, me hakkame näitekirjanikeks! Tulevased põlved saavad meile olema tänulikud ja lisaks sellele on „Estonia“ näidendivõistlusel esimeseks auhinna tuhat krooni!

— Tuhat viissada! parandas Sanglepp.

— See on ooperi eest!

— Mis vahe seal siis on? vaidles Sanglepp. — Ooper tuleb kasulikumgi veel, seal on palju vähem teksti.

— Kuidas nii?

— Loomulikult. Näidend peab olema õhtut täitev. Kui on sõnalavastus, näitleja ütleb näiteks „anna mulle hapukapsaid“ paari sekundiga. Ooperis aga võib sellest ühestainssat lausest aga teha mitu retsitatiivi ja aariat. Anna-mulle-hapu-ka-a-apsaid! Anna-mulle-hapu-kaa-ps-haid, Anna mu-ulle, anna mu-ulle hapu-ka-a-a-hapsaid!

Sanglepp retsiteeris kurguhäälega ja lõpetas ülemise mi-ga. Seltskond kõrvallaus plaksutas tagasihoidlikult ja üks tegelane

Jakobson-Särevi „Metsalise rada“ Töölis-
teatris. Asmus (A. Teetsov) ja Erika (Lenzy
Römmner).

päris Sanglepalt, kas ta ei sooviks tulla operetitenoriks ja esimeseks armastajaks — neil olevat parajasti vakants. Märkasime, et oleme muutunud publiku üldise tähelepanu objektiks ja jatkasime kõnelust tagasihoidlikumalt.

— Sul on selles tükis õigus. Teksti kulub ooperile küll vähem. Aga sinna on vaja ka muusikat.

— Kuidas nii, muusikat?

— Noh, viise ja nii!

— Idioot. Võistlustingimused on ju selge sõnaga üteldud, et kõne alla tuleb ainult algupärane looming. Kui teed algupärase ooperi, mis viise sinna siis vaja on? Olgu lihtsalt muusika ja asi küps. Ega me ole mõned vanamoodsed biedermeierlased. Mis kunstmuusika see enam on, kus isegi meloodiaid on sees. Kas sa siis pole kuul-

Tammsaare - Särevi «Kõrboja peremees» Draamateatris. Rein (A. Mägi), Anna (Aino Talv ja Eevi (Ly Lasner).

nud näiteks meie uusimaid ja moodsaimaid koorilaule? Kus on seal viis? Läheb kogu aeg kõrr-kõrr, tsäh-tsäh, vuh-vuh, lõpuks kuk-kuk, ja on maailmatu uhke ja moderne.

— Ning peaasi, rahvuslik omapärusus,

— Muidugi. Igal juhul, tehke teie mis soovite, mina kirjutan ooperi.

— Mina igatahes jään sõnalavastuse juure, märkis Adamson.

— Mina samuti, laususin.

Nii oli asi põhimõttelisest küljest küps. Jõime veel ühed morsid ja asusime üksik-asjalise tegevuskava arutamisele. Sanglepp jäi mängust välja. Kuuldes, et meie Adamsoniga — arvestades seda, et võistluseni on rängasti aega — otsustasime esialgu prooviks teha paar tükki maalavade jaoks, ajas ta nina püsti ja vaatas meile üle õla. See on juba tema mood.

— Kultuuri tõstmine peab algama just maalavalt! protestisime raevunult, kuid see puupea naeratas vaid ja tõusis minekuks.

(Kardan, et ta tõepoolest teeb mõne ooperi!)

— Enne kui asuda teemade arutamisele, jatkas Adamson pooleliolevat nõupidamist autoriteetsel toonil, tuleb seada üles, või, õigem, võtta arvesse kõik tehnilised tingimused.

— Igatahes! mõönsin.

— Kõigepealt: üksainus lavapilt, olgu vaatusi kuipalju tahes.

— Miks nii?

— Väikelaval on ju raske dekoratsioone vahetada.

— Palun väga, protestisin. — väikelava on juba küllalt arenenud. Instruktorid käivad kohtadel, kunstnikud maalivad dekoratsioone...

— See ei loe. Paljudes kohtades liüiakse lava saali nurka pukkidele. Mis asja sa seal vahetad? Nad lihtsalt ei mängi su tükki, kui näevad, et mitu lavapilti vaja läheb. Ja honorari tuleb vähem.

Selle argumendi vastu polnud vaielda. Läksime päevakorras edasi. Kuid mida

enam me arutasime lavapilte, seda enam sai selgeks, et kuidagi ei pääse mööda sellest paljusiunatud taluõuest. See oli nagu nõiaring — mõtle mida sa mõtled või aruta kuidas tahad, ikka jõuad lõpuks taluõue välja. Kui tegelasiks võtta pererahva, sulased, popsid, linnavanderid, ehalised — ilma nendeta pole ju väikelava-näidend mõeldav, selleks tunneme selle repertuaari liig hästi — siis pole paika, kuhu neil kõigil saaks lasta ilmuda. Peretuba — ei kõlba. See on nagu peenem koht, ja kui iga vandersell ning pops kohe prauhti tagakambrisse hüppab, on tükk ebaõige ja maarahvas naerab autori välja. Maantee ning koppel või mets ei kõlba samuti — on ebausutav. Jääb tööpooldest üle ainult taluõu. Palume alandlikult juba ette vabandust kõigilt arvustajailt ja teatritegelasilt, kuid teisiti ei saa.

Saanud sellest punktist nii üle, Adamson, kes ilmselt oli juba ammu kõigele mõtelnud, tõi ette oma näidendi kavandi. Peremees viskab silma suvilisele, kuid see ei hooli peremehest, kes on juba vanem härra,

vaid püüab üliõpilasest sulast. Sulane jälle ei salli silmaotsaski suvilist, vaid viskab silma perenaisele, kes aga temast välja ei tee, vaid igatseb oma endist peigmeest, lihunikku. Viimane joob kurvastusest ja on ühtelugu purjus. Teises vaatuses lihunik, tahtes külastada perenaist, satub suvilise juure, kuhu tuleb ka peremees. Tekib maailmatu madin, peremehe piip kukub heintesse ja laut põleb maha. Kolmandas vaatuses laheneb kõik õnnelikult: lihunik on raisanud oma peremehe raha, põgeneb ja läheb Hispaania sõtta, suviline abiellub poola sulasega naabertalust, peremees võidab klassiloteriil kaks miljonit, ehitab uue lauda, võõpab katuse punase rootsivärviga üle ja ostab kaks paari leghornkanu ning kodumaa niidumasina. Lõpuks laulavad kõik ühislaulu.

Ühe sõnaga — tore tükk. Ma ei kahtle, et Adamsonil saab olema edu. Ja töotan, et otsekohe käed külge panen, et omaltpoolt kaasa aidata meie näitekirjanduse tõusule, et nad ometi kord rahule jääma hakkaksid.

J. G.

Juhiseid „Kõrboja peremehe“ lavastamiseks.

E. Haridusliidu kirjastusel ilmunud A. H. Tammsaare ja A. Särevi „Kõrboja peremehe“ esilavastusel E. Draamateatris (Draamastuudios) kirjutasid teatriarvustajad selle dramatiseeringu kohta järgmisi hinnanguid:

V. Mettus: „Päevalehes“: „Kõrboja peremehe“ tekst tolle Särevi poolt antud ja valitud kujul on võrdlemisi väga lavaline. Dialoogis on palju võitluse momente. Õnnelik on juba muidugi üks peasisituatsioon — Katku Villu kahe naise, Anna ja Eevi, vahel. Iseenesest ei ole see ju mingi haruldane situatsioon, vaid väga sageli esinev, aga nii romaanis kui ka laval osutab ta kõneallosele korral väga „viljarikkaks“.

Leo Soonberg „Uus Eestis“: „... Draamastuudios „Kõrboja peremeest“ vaadates ei saanud hästi arugi, et siin dra-

matiseeringuga tegu on. Teose ülesehitus oli kõigiti näidendiline.“

R(ihard) J(aanno) „Postimehes“: „A. Särevi senistest dramatiseeringuist on „Kõrboja peremees“ kahtlematult õnnestunumaid... Kui juba on tunne, et romaan enam pole segamas, vaid hakkad võtma lavateose puudusi või hüvesid juba näidendi seisukohalt, siis näib, et dramatiseeringu probleem on kaldumas lahendamise suunda. Ja jaatavas mõttes.“

K(arl) E(hrman) „Pärnu Päevalehes“: „A. H. Tammsaare romaani „Kõrboja peremehe“ järele on nimetatud paremaks dramatiseeringuks üldse. Ja see paistab ühekordselgi teose vaatlemisel ja kunagi ammu loetud romaani meeldetuletamisel tõesti nii olevat. Selle psühholoogilise, aga samal ajal ka vägagi dünaamilise ja

Stseen Tammsaare - Särevi »Kõrboja peremehest«.

ideelisegi romaani dramatiseeringusse pole jäänud lünki ja tühikuid.“

*

Kuna „Kõrboja peremees“ on saanud paljumängitavaks teoseks ka meie maalavadel, siis tutvume siin mõningate üksikasjadega tüki lavastamiseks.

Kõigepealt tegelaskond. See ei ole „Kõrboja peremehe“ suur — kokku 11 tegelast, neist 4 naist ja 8 meest. Meespeategelaseks on tükis 29-aastane Katku Villu, kelle iseloomu nõrkusiks on kaklemine, joomiskirg, hooplemine ja naised, kuid kes ei põlga tööd ja on teistest talupoistest iseteadvam ja mehise, mistõttu ta eriti meeldib ka tüdrukule. „Naised on Villu nõrkus,“ ütleb ema, „alati, kui tal tegemist on naistega, on pidanud ta jooma ja kaklema.“ Katku Villu elutraagika on autorilt antud haruldase ilmekuse ja sügavusega ning selle kuju tööpärasus ja täisverelisus teevad ta näitelaval väga edukalt mängitavaks.

„Kõrboja peremehe“ naispeategelaseks on 27-aastane Kõrboja Anna, haritud peretütar, kes olude sunnil on pidanud kodumaalt lahkuma ja võõrsil tööle rakendada, aga isa kutse peale tuleb nüüd koju,

et talu juhtida. Anna on iselaadne tüüp ja instinktide inimene nagu Villugi, kuid tarmukam ja tahtetugevam, kuna temas ei puudu ka mõistuseinimene. Näitlejaile pakub Kõrboja Anna osa kujundamine kõigiti väga tänuilku ülesannet.

Kõigiti elulised ja laval hästi mängitavad on ka kõik „Kõrboja peremehe“ kõrvaltegelased. Nendeks on: Katku Jüri, 50 a. sirgejooneline, iseteadev, praktiline ja pisut karmiloomuline taluperemees; Kõrboja Rein, 60 a. lähedal, vana kooliõpetaja, unistaja, pisut naiselike joontega ja kuidagi saamatu, taluperemees; Villu ema Anu, vaikne, südamlük ning õrnatundeline vanainimene; Villu lapse ema Eevi, vaikne, habras ja õrnaloomuline tüdruk; Anna tädi Madli, viletsa nägemise ja tõntsi kõrvaga vanainimene; Kõrboja teenijad Mikko, Jaan, ja Leena ja lõõtsamängija Lõugu Kusti.

„Kõrboja peremehe“ tegevusajaks on 1922. aasta ja tegevuskohaks Põhja-Eesti.

Dekoratsioonilt ei ole „Kõrboja peremees“ paljunõudev. Teos on kirjutatud 3 vaatuses, 5 pildis, mis vajavad nelja eri lavapilti. Et aga kõik pildid mängivad õues

ja väljas, ei valmista dekoratsioonide vahe-
tamine erilisi raskusi.

Esimene vaatus koosneb kahest pildist, milledest esimene pilt mängib Katku talu aida ees ja teine Kõrboja rohuaia serval. Katku talu lavapilt vajab siin vaid talu-
aida nurka, kuna muud lavasisustust, nagu lattaeda värvavaga, põõsaid ja pinke, võib iga näitejuht kasutada täiesti oma äranägemise järele ja kohalike võimaluste piires. Veelgi lihtsam on Kõrbojal mängiva pildi lavasisustus. Siin on vaja vaid põõsaid ja pinki, näitejuhi soovi järele ka tükikest aiast.

Teises vaatuses on samuti kaks pilti, nendest esimene — Katku Kivimäel ja teine — teerada Kivimäe ääres. Katku Kivimäe pildi dekoratsiooni, põõsaid ja kive, on võimalik igal näitejuhil kombineerida täiesti

kohalikke võimalusi arvestades. Tehniliseks raskuseks selles pildis on vaid ühe kivi pu-
ruks laskmine. See efekt ei ebaõnnestu aga kunagi, kui lõhkev kivi on asetatud mõne põõsa taha nii, et publik tegelikult kivi lõh-
kemist ei näe, vaid kuuleb ainult pauku. Vaatuse teise pildi — teerada Kivimäe ääres — dekoratsiooni moodustamine on jälle vä-
ga lihtne: tuleb kasutada põõsaid nii nagu selleks on võimalusi.

Kolmas vaatus sisaldab ainult ühe pildi ja mängib samas dekoratsioonis, milles esi-
mese vaatuse esimene pilt, s. o. Katku talu aida ees.

Maalavadel mängimiseks on „Kõrboja peremees“ v a b a s t a t u d k a a u t o r i-
h o n o r a r i s t selleks valitsuse poolt mää-
ratud toetuse arvel.

Neeme Ruus.

Kasutage ajalehti õpiringides!

Ajalehtede tarvitamisest õpiringides on kõnet olnud varemgi. E. Kubjas oma õpi-
ringide käsiraamatus soovitab Soome ees-
kujul igal õpiringi koosolekul, olgu see siis algul või lõpul, järjekorras õpiringlasil või selleks määratud isikul esineda üle-
vaatega aktuaalseist sündmusist ajakir-
janduse abil.

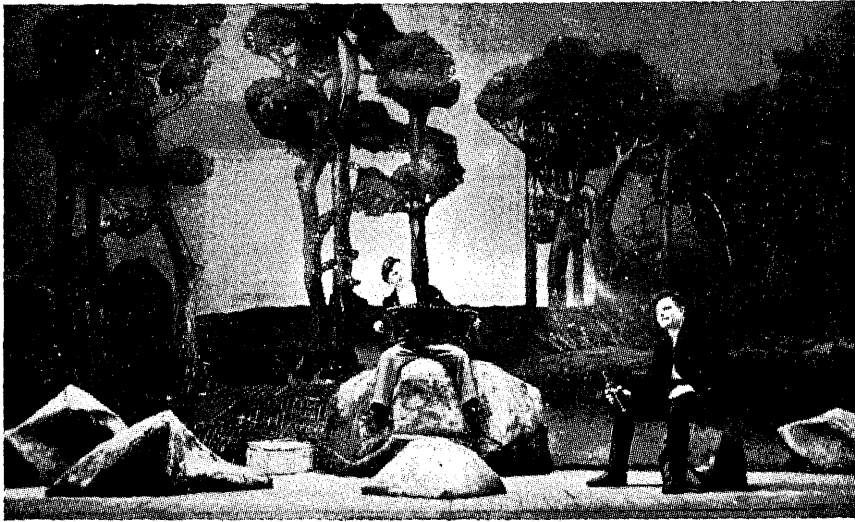
Kahtlemata ligindab sellane viis ajakir-
jandust õpiringlasile märksa enam. Nii saadakse s ü s t e m a a t i l i n e ü l e v a a-
de sündmusist, tuuakse õpiringlaste mällu ka neid sündmusi, mida ta ise vahest pol-
nud märganud tähele panna. Loomulikult peab sündmuste bibliografeerija olema lu-
genud mitmeid ajalehti, et ta suudaks anda o b j e k t i i v s e h i n n a n g u. Kui või-
malik, korraldatagu ka sõnavõtte, vaidlusi, sündmuste hinnanguid jne.

See kõik näib olevat esmajoones vajalik üldküsimumustega tegelevais õpiringes, näit. poliitilises, ühiskonnateaduse j. t. s. õpirin-
ges, kuid näib olevat üleliigne ajalehti kasu-
tada erialalises ringes. Mis huvi tunnevad

näit. lavakunsti, pärivusteaduse j. t. s. õpi-
ringlased dollari kursi languse või Hitleri poliitika vastu? Loomulikult ei mingit!

Käesoleva artikli ülesanne on selgitada, kuidas rakendada ajakirjandus kõikide õpi-
ringide teenistusse.

Me oleme seni ikkagi austanud raama-
tut mõödapääsmatu, hädavajalise ja pea-
aegu ainsa vahendina oma õppetöös, eriti õpiringide töös, kus töö ei tohi piirduda ainult juhtide loengutega, vaid kus nõuti igalt õpiringlaselt iseseisvat aine läbitööta-
mist. Ma ei taha eitada raamatu tähtsust ei minevikus ega tulevikuski. Raamatukogu-
seltsid olid omal ajal ainsaiks hariduselät-
teiks eestlasile. Praegugi leiame veel „Rah-
varaamatukogu Seltsi“ nime all tegutsevaid haridusseltsi. Ei ole mõeldav ühegi hari-
dusseltsi ega õpiringi korralik õppetegevus kui tal pole kasutada raamatukogu. Õpi-
ringid said alata tegevust alles siis, kui ko-
halik ühing oli muretsenud vastavad raa-
matud või kui Haridusliidust oli raamatute pakk kohale saabunud. Õpiringi tegevus

Siiseen Tammsaare - Särevi »Kõrboja peremehest«.

ei piirdu ainult koosolekutega; tähtsaim töö — igal õpiringlasel eeloleva koosoleku aine läbitöötamine — peab sündima koosolekute vahel, nädala või paari kestes. Ja jälle täidab raamat selle ülesande. Loengul on samuti väärtus vaid siis, kui lektor juhatab kuulajaile kätte allikad, raamatud, millede varal nad saaksid jätkata ettekantud küsimusega tutvumist.

Niisiis ei saa milgi juhul eitada raamatu väärtust ja tähtsust haridustöös. Tuleb veel enamgi kui varem, kui vaid rahaline külg pole takistajaks, mitte üksi täiendada meie laenuraamatukogusid, vaid igapäevaelu soetada isiklik raamatukogu. Eriti igal õpiringi juhil ja haridustegelasel peaks olema kodus oma isiklik kogu, sest võimatu on alati saada soovitud raamatuid ja pealegi tekib tihti vajadus ühe raamatu tarvitamiseks mitmekordselt.

Kuid me märkame ometi, et praegusel kiiresti vahelduval ajajärgul on raamatu iseloom muutumas. Raamatu väärtus ja iseloom muutub järjest vahelduvaks. Raamatule on lisandunud rida sugulasi, mis nõuavad ka enesele eluõigust seal, kus seni vaid raamat oli ainuvalitsejaks. Ajaleht oli ju omal ajal raamatu väga kauge sugulane, aga ajaleht on järjest muutunud ja arenenud,

ta välimus ja sisu on muutunud mitmekesisemaks. Ajaleht on muutunud paljast informatsiooni- ja kuulutuste lehest suureks kultuuri faktoriks, igakülgseks elu kajastajaks. Eesti ajalehed oma väikese kausta ja lehekülgede arvuga ei paku ju veel suuri võimalusi, kuid eks ole meilgi võinud õpida mõnd keelt vaid ajalehe abil, lugeda ajalehest reisikirjeldusi, tehniliste küsimuste arutlusi, terveid seeriaid keedukursusi jne., jne. Meil on ajalehti, mis jooksvat informatsiooni enam üldse ei too, vaid pakuvad ainult kas jutte, majanduslikke ülevaateid või muud.

Ajakiri, mida ju võiks nimetada ajalehe ja raamatu ristugutuse viljaks, on juba oma ilmumise algusest seisnud raamatule väga lähedal. Oma arenemise kestes on ta aga raamatule üha enam lähenenud, nii et nende vahel on raske tõmmata piirjooni. Kas on „Elava Teaduse“ „Eesti Entsüklopeedia“ j. t. sääraste väljaannete üksikud numbrid ajakirjad või raamatud? Raske otsustada! Igal juhul peame aga märkima vahejoonte kadumist.

Ka pole enam vahet raamatute ja ajakirjade koostamise viisis. On ju paljud meilgi raamatuid koostatud ajalehe stiilis ja nende sisugi vastab ajakirjade sisule.

Perioodiline kirjastuse viis on ju ka laenatud ajalehilt.

Kõige selle tulemuseks on, et moodne raamat, ajakiri ja ajaleht muutub lugejale huvitavamaks kui varem, ja seda kõike selle tõttu, et moodne inimene tunneb huvi kõige aktuaalse vastu.

Me peaksime olema pimedad ja kurdid, kui me ei märkaks ajakirjanduse tähtsuse tõusu. Muidugi on moodsal ajakirjandusel ka omad suured, isegi väga suured pahed, kuid me ei saa ometi jätta mainimata ka ajakirjanduse kultuurilise külje tõusu. Ja — ainult süstemaatiline ajakirjanduse läbitöötamine õpingides võimaldab paraliüüside ajalehtede pahesid. Kodus lugedes võtab lugeja ajalehe sensatsioon puhta tööna, õpingides aga antakse sellele objektiivne hinnang.

Ajakirjandus aga on suureks abiks ka igas eriküsimuslikus õpingis. Ameerikas on juba ammu asunud jälgima aktuaalset elu ajakirjanduse kaudu teoreetiliste õpingute kõrval niihästi kolledžides kui ka õpingide töös. Nüüd on teistelgi maadel asunud käsitlema „aktuaalseid päevaküsimusi“ ajakirjanduse kaudu. Sellaste õpingute mõte on innustada õpilasi jälgima oma tavaliste õpingute kõrval ka ajakirjandust, siduda õpinguid suuremal määral igapäevase elu nähetega.

Majandusteaduse õping ei tohiks milgi tingimusel jätta silmapaari vahele ajalehti. Rahakursside kõikumused, uute tööstuste tekkimine, meie maapõue varade kasutamine, väliskaubandus, majanduskonverentsid jne., need on kõik küsimused, mida ei saa lugeda kustki mujalt kui ajalehist. Majandusteaduse õping, mis tarvitab ainult teoreetilist õpperaamatut, ei täida üldse oma ülesandeid. Neis ringes uuritagu erilise hoolsusega üldisi majandus- ja rahaelu uudiseid, ajalehtede „Majanduslikke ringvaateid“, meie ainsat puht-tulunduslikku ajalehte, mis sisaldab hulga huvitavat majanduslikku materjali, „Ühistegelisi Uudiseid“, ja vastavaid ajakirju.

Kodanikuõpetuse õpingis olgu, peale õpperaamatu, läbitöötamise aluseks aktiivne poliitiline elu ajakirjanduse kaudu, nagu parteide tegevus, põhiseaduse muut-

mise küsimused, välispoliitika jne. Samuti on ajalehis alati leida artikleid teiste riikide valitsemisviisi j. m. kohta.

Maadeteaduse õppimine muutub mitmekordselt huvitavamaks ajalehti jälgides. Riikidevahelised tülid, reisikirjeldused j. m. leiavad ju ajalehis põhjalikku käsitlemist.

Ilukirjanduse, põllumajanduse, lava-kunsti, seltskondliku kasvatuse ja kõige muu kohta leiab ajakirjandusest massilist ja väärtuslikku materjali.

Teie õpperaamatud on tihti vananenud. Uusi välja anda kui ka osta on raske. Kuid te olete tublisti ajast maha jäänud, kui te pimesi usaldate vanu andmeid. Ainult siis, kui olete olnud kontaktis ajakirjandusega, suudate iseseisvalt parandada vanu andmeid.

Nagu algul tähendatud, on koolideski õpilasilt hakatud nõudma ajalehtede jälgimist. Isegi algkooli algklassides õhutatakse lapsi jälgima ajalehti, eriti aga pildilehti, et nad täiendaksid oma maadeteaduse, loodusloo j. m. õpinguid ajalehtede piltide väljalõikamisega. Õpingides muidugi tuleb esmajoones läbi töötada ainekohaseid artikleid.

Võib aga tekkida ka sääraseid õpinge, kus ajakirjandus on peamiseks materjali allikaks. Üks rühm võib näiteks jälgida sündmusi kas teatavas maailmajaos või riigis, näiteks Ameerikas, Venes, Saksas või mujal, teine rühm võib jälgida omamaa sündmusi või jälle sündmusi maal, kus on käimas tähelepanevad sündmused näit. Hiinas ja Jaapanis. Järgmine rühm võib jälgida ainult mingit eriküsimust, nagu majanduselu, riigikogu tööd, fašismi, töölisküsimust j. m. Loomulikult on soovitatav mitte ühtedel ja samadel isikutel jälgida kõike, vaid teostada ainevalik, mis omakorda tööd kergendaks.

Üks või kaks õpingilast, kindlaksmääratud järjekorras, jälgigu nädala kestel nii paljusid ajalehti — ajakirju kui nad saavad, otsigu sealt välja nende teemasse puutuvad artiklid, töötagu need ümber, lisagu sinna ka veel kõik see, mis nad teavad teoreetiliselt ja oma varemaist kogemustist ja esitagu siis see õpingis. Referendil tuleb ette valmistada ka kõigi võimalike küsimuste

»Bernhard Riives« Otepää linnamäepeol.

tekkimiseks, mis tulevad päevakorrale aktuaalsete sündmuste edasiandmisel. Muidugi on ju ka teistel õpiringlasil huvi jälgida ajakirjanduses sündmuste käiku. Ja võib tõendada, et sellaste õpiringide liikmed loevad tõesti ajalehti suurema huviga kui teised ajalehelugejad. Nii tekib juba „ajalehtede uurimine“ nende läbitöötamise näol.

Sellelaadsed õpingid on oma töömeeteid, tööaladelt ja ka väärtuselt niisama erinevad kui on trükitooted, sündmused ja huvid. Kuid kahtlemata pole jooksvate päevaküsimuste uurimine ja läbitöötamine

sugugi vähem väärtuslik ja kasvatav kui seda on mingi kindla aine uurimine. Üldiste aktuaalsete küsimuste vastu ei tunne huvi ainult üksikud isikud, vaid kõik. Meie aja sündmused ei ole ju ainult jooksva, mööduva tähtsusega pisiasjad, nad on niisama suure ajaloolise tähtsusega kui paljud kuulsad kohad ajaloost. Haridustöö ülesandeks ongi suuta kohaneda ajale ja aru saada sündmuste käigust. Ärgu jälgitagu ainult teadusi, sündmusi, ajalugu tagantjärele, vaid jälgitagu sündmusi ka siis, kui nad on just päevakorral!

J. Tõnopa.

Kärpeid „Juuraku Hulda“ lavastamisel.

Kuna see teos paiguti meie rahva maitse jaoks liiga sõnarikas on, siis võib soovitada järgmisi kärpeid:

Lk. 13. Hulda: „... küllap ma leiba leian“, kärbe kuni Soratie tekstini.

„ 21. Ali L.: „... selle Sääksmäe tüdruku“, kärbe kuni tädi tulekuni (22).

„ 22. Tädi: „... puhta pidanud“, kärbe kuni Soratie tekstini: „Ei ole viga...“

„ 23. Hulda: „... Juuraku Hulda Sääksmäelt“, kärbe, Hulda kohe edasi:

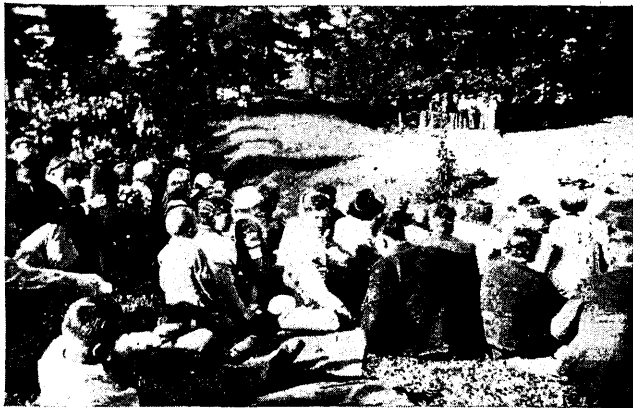
„Miina seal ütles“ jne... „nagu tarvis teha“, kärbe, ja Hulda edasi järgneva teksti lõpp: „Ei Hulda karda tööd!“ Tädi tekst jääb vahele, Soratie rootsikeelne tekst kärpida ja asemele kirjutada „Las ta esialgu jääb“ jne.

„ 36. Miina: „... huupi ajama“, kärbe kuni Hulda tekstini lk. 37 „Oi Jumal...“

„ 42. Tädi: „... tuleb viimati mõni kange kantslinaine“, kärbe ja tädi kohe edasi (alt): „Võib-olla pääseb...“

„ 54. Soratie: „... Hulda mõtete pärast“,

Otepää linnamäepidu 17. VII. 38.

- kärbe ja Soratie kohe edasi: „Olen-
gi vahel...“.
- Pealeselle võib 4. pilti vabalt kär-
pida oma äranägemise järgi.
- Lk. 69. V pilt algab Soratie tekstiga: „Nüü-
disaja...“.
- „ 69. Norko: „... arukalt sõnastada“,
kärbe, Norko kohe edasi: „Kes ku-
rivaim...“.
- „ 70. Soratie: „Mina ka...“ jne. on Pur-
tiaise tekst.
- „ 70. Norko: „Küllap mina vist taipan“,
kirjutada juure „Hulda“ ja kärpida
kuni lk. 71 (all) „istus ju...“.
- „ 72. Purtiainen: „... hulga aja pärast
teda tervitada“, kärbe, Soratie edasi
(alt): „Vaevalt see...“.
- „ 73. Purtiainen: „... uulitsakoristajad“,
kärbe kuni „ajalooliste...“.
- „ 74. Norko: „... põiad päikese poole“,
kärbe kuni lk. 75 (kohe edasi)
„Miks sina, Kaarle-veli, nõnda är-
ritatud oled“, kärbe kuni Soratie
tekstini „... Pidime ju nende...“.
- „ 75. Purtiainen: „... miski kaup on teh-
tud“, kärbe kuni lk. 76 Soratie teks-
tini „Ära lõõbi...“.
- „ 82. Norko: „põhjakihtide“ asemel tar-
vitada „laiemate hulkade“.
- „ 82. Norko: „... Huldad söimata“, kär-
be, Hulda edasi: „Aga teie, härra
professor, olete päris kuldne“,
kärbe, Hulda edasi lk. 83 „Head
ööd“.
- Lk. 86 Kärpida kõik, mis puutub Pinne-
bergska'sse. Pilt algab Hulda teks-
tiga: „Tulge nüüd kööki sööma...“.
- „ 89. Tädi: „Sellest räägime pärast“, kär-
be, tädi edasi: „Too nüüd kand-
mik...“.
- „ 92. Preili Kaavio: „Hulda, valage prei-
lile!“ on Soratie tekst.
- „ 93. Preili Kaavio: „... oma papa töö-
vili“, kärbe kuni „minu kutse on
nautida elu“.
- „ 95. Preili Matero: „... eduskunda teid
vaatama“, kärbe. Norko edasi (alt):
„See on tore...“.
- „ 108. Tädi: „Nõnda need nüüdse aja kom-
bed on“, kärbe kuni Hulda tulekuni.
- „ 109. Hulda: „... ära agulisse“, kärbe
kuni Hulda tekstini: „Dr. Alinen
kutsus“. See aga parandada „pro-
fessor Norko“. Hulda edasi kuni:
„... oma korteri“, kärbe kuni „ärge
vaadake...“ Hulda edasi kuni:
„... ühes minuga“, kärbe kuni
Miina tekstini: „Oi, armas laps...“.
- „ 110. Hulda: „See on kindlasti mulle“,
kärbe kuni: „Halloo...“.
- „ 115. Hulda: „... mis mul üll“, kärbe ku-
ni Ali L. tekstini: „Kuule, profes-
sor...“.
- „ 115. Ali L.: „... oma vankrisse, eks?“,
kärbe kuni Norko tekstini: „Endast
mõista...“.
- „ 115. Soratie: „... endale ise selts-
konna“. Hulda edasi: „Agraarküsi-

- mused...“ kuni „vaeselapse osas“,
 kärbe kuni Soratie tekstini.
- Lk. 117. Hulda: ... peab sõna kuulma“,
 kärbe kuni lk. 118 Soratie tekstini:
 „Teie ei tohi juua, Hulda.“
- „ 120. Hulda monoloogi kärpida (oma äranägemise järgi).

- Lk.123. Soratie: ... peab tähendama“, kärbe kuni Hulda tekstini: „Kas te...“
- „ 124. Hulda: „... ise olen pärit“, kärbe kuni Soratie tekstini: „Sa ju näed...“
- Pealeselle võib muidugi kärpida üksikuid lauseid oma äranägemise järgi.

Mitmesugust.

Hugo Kiisk †

30. juunil s. a. kustus Võrumaal Võhandu Maanoorte Ringi juhatuse liige ja õpiringi „Koidu“ juhataja Hugo Kiisk. Kadunu oli veendunud ja innukas enesearendaja ja vabaharidustöö-tegija. Hoolimata halvast tervisest on ta ikka leidnud mahti enesearendamiseks iseõppimise teel ning ta oli tegev mitmesugustes organisatsioonides. Tema südamelähedasimaks ürituseks oli õpiringi tegevuse juhtimine, kuid pealeselle oli ta veel kohaliku laulu- ja muusikakoori juhatajaks. Sündinud 20. VII 1908. a., oli ta jõudmas alles 30-da eluaasta piirile.

Lehitsedes nüüd, kus H. K. on juba kadunud, Võhandu õpiringi oma ajakirja „Noorusleek“ ja protokolle-aruandeid paistab neist silma eeskätt see ind ja usk, mis oli H. K-l seesuguseks enesearendamistööks. Vaevalt kaks kuud enne ta surma peetud õpiringi viimse töökoosoleku protokoll lõpeb järgmiselt:

„Lõpuks õpiringi juhataja pöördus kõigi õpiringlaste poole. Ta avaldas headmeelt,

et meie kõigile raskustele vaatamata oleme suutnud töötada koos ühise perena. Ta tänas kõiki tehtud töö eest ja ütles: „See on suur ja õilis töö, mida oleme püüdnud teha enesearendamiseks ja külakultuuri tõstmiseks. Ma loodan, et see ei ole meie viimne koosolek, vaid et sügisel jätkame seda tööd jälle. Selles lootuses soovin teile kõigile head ja õnnelikku suvevaheaega.“

Kuid see jäi siiski tema viimseks töökoosolekuks. Seda nagu oleks ta isegi aimanud, kui hiljem vaevalt kuu enne surma (27. mail) Haridusliitu läkitatud aruandelehe lõpetas järgmiselt:

„Lõppev õpihooaeg oli üks esimesi ja raskemaid. Aga ma julgen loota, et kes järgmisel aastal töötavad sellel põllul, neile saab see töö olema juba palju kergem.“

Leidku siis see hea harrastus jätkamist ja edasiviimist teiste kohalike noorte poolt! See oleks ka innukale töömehele parimaks mälestamiseks.

K. L.

Teadmiseks.

II üleriigiliste õpiringide päevade kava.

9. ja 10. sept. s. a. Tallinnas raudteelaste kodu ruumes (Kopli tn.) korraldatavate II üleriigiliste õpiringi päevade kava on lõplikult kujunenud ja organisatsioonidele ning asjahuvilistele kätte saadetud.

Päevad algavad reedel, 9. sept., kell 11 piduliku avakoosolekuga, mille avab Hari-

dusliidu juhataja E. Vender. Pikemalt kõneleb prof. Jüri Uluots teemal „Meie riik ja rahvaharidus“ ning Jüri Annusson teemal „Rahvahariduse ülesanded tänapäeva ühiskonnas, vabaharidustöö osa ning teed selles; tegelikke tähelepanekuid Ameerikas“. Koosolekul avaldatakse ka järjekordse õpiringidevahelise töövõistluse tagajärjed ning kantakse ette laule, deklamatsioone jne.

Päevade loengute osas on ette nähtud kaks põhiküsimust: 1) Õpiringide liikumise üldine organiseerimine ja koordineerimine mitmesuguste organisatsioonide vahel ja 2) õpiringi kasvatustegurina. Algatustekanded esimesel teemal on Ev. Venderilt, Ed. Kubjaselt ja K. Laanelt. Õpiringi kasvatuslikest ülesandest ja võimalustist kõnelevad E. Õpet. Liidu teaduslik sekretär Joh. Käis, koduse kasvatuses instit. instr. pr. M. Otsason ja L.-Mõisak. õpir. juhata. A. Kelder. Teemal „Õpiringi rahvuskultuuri arendajana“ kõneleb Virumaa rahvapäevik juhata. Jaan Ruus, õpikäikude korraldamisest Neeme Ruus ja lähemaist ülesandest ja võimalustist õpiringitöö arenguks Karl Laane.

Peale loengute ja keskustelu nende puhul teostab 10. sept. ÜENÜ Riisipere osak. õpiringi näitliku töökoosoleku, mille keskendusteemaks on „Vana ajalooline Tallinn“. Töökoosolekut juhata. õpir. juhataja pr. E. Toomet.

Sama päeva õhtul korraldatakse päevade pidulik lõpuõhtu ja omavaheline koosviibimine. Sel puhul kõneleb Ringhäälingu noorte raadio toimetaja Jaan Rummo: „Koostöö arendamise vajadus ja võimalusi hõimumaa Soome õpiringidega.“ Teisena kõneleb Soome õpiringide korralduse esindaja. Meeleolu eest hoolitsevad õhtul tegelelikud õpiringlased vastavate ettekannetega. Terves koosseisus võtavad osa L.-Mõisaküla

õpiring Läänemaalt ja Rannu Muus. õpiring Tartumaalt, kes esinevad laulu-, muusika-, tantsu- ja muude ettekannetega. Päevade lõpukõne peab E. Haridusliidu esimees Ernst Särgava.

Ühenduses õpiringide päevadega korraldatakse ka õpiringide tööde näitus ning õppekäike linnaga ja selle ümbrusega tutvumiseks. 8., 9. ja 11. sept. on ette nähtud soodustatud pääs teatrietendusile. Teedeministri poolt on päevadele sõitjatele lubatud raudteedel 33%-line hinnaalandus. Osa võtta soovijail tuleb end registreerida 1. septembriks.

Raamatukogunduse kongressi kava.

Eeskätt maa-raamatukogunduse uurimuste käsitlemiseks ja uute tähiste püstitamiseks E. Haridusliit korraldab järgnevalt õpiringide päevadele 11. sept. Tallinnas raamatukogunduse kongressi, mille kavas on järgmised loengud ja mõtetevahetus nende puhul: 1) H.-M. vabahar idustöö nõunik A. Leinjärv kõneleb teemal: „Avalike raamatukogude praegusest seisundist,“ 2) Tallinna Keskraamatuk. juhata. A. Sibul: „Ülevaade avalike raamatukogude korraldusest välismaal“ ja 3) Eesti Haridusliidu raamatuk. nõunik Leo Sooberg: „Eesti Haridusliidu ülesanded raamatukogunduse arendamisel.“ Kongressi järele korraldatakse õpikäik Tallinna raamatukogundusse.

Põhjamaade haridusnädal õnnestus hästi.

Eelmisel aastail on „Arengu“ lugejad võinud jälgida kirjeldusi Põhjamaade haridusnädalaist Soomes, Norras ja Taanis. Samuti on teada, et möödunud suvel 4. Põhjamaade haridusnädalal Taanis otsustati korraldada järgmine, s. o. järjekorras 5-s, haridusnädal Eestis. Otsuse teostajaks asus Eesti Haridusliit. Hangiti nõusolek valitsusasutisilt rahvusvahelise kokkutuleku korraldamiseks Eestis, astuti kontakti teiste asjaosaliste organisatsioonidega, hangiti sobivad ruumid, sooritati vajalised eeltööd — ja haridusnädal toimus kavakohaselt 17.—29. juulini Vahi põllutöökooli ruumes Tartu lähedal.

Allpool anname lühikese ülevaate 5. Põhjamaade haridusnädala korraldustöist ja töö käigust.

Vastuvõttud ja pidustused.

Haridusnädalale osutasid suurt tähelepanu ja näitasid erakordset sümpaatiat ka meie valitsusasutused eesotsas Haridusministeeriumiga ning Tallinna ja Tartu linnavalitsus ja Tartu Maavalitsus. Tänu sellele

võimaldus kõigil haridusnädalast osavõtjail kaasa elada rida pidulikku vastuvõtte, mille osaliseks tavaliselt saavad ainult tähtsamad rahvusvahelised kongressid. Olgu siinjuures märgitud, et ka eelmisele haridusnädalale teistes Põhjamaades on sealsed valitsuse ja omavalitsuse juhid osutanud niisama suurt tähelepanu.

Esimeseks vastuvõtuks oli

haridusministri vastuvõtt

veel enne haridusnädala ametlikku osa algust, pühapäeval, 17. juulil, „Estonia“ teatri rohelises saalis.

Kuna haridusminister viibis puhkusel, tervitas külalisi ministri abi W. Päts. Kohal viibisid ka Tallinna linnaeape A. Uesson, kirjanik E. Särgava, mag. J. Aavik, linnanõunik mag. Kents, kes võttis osa ka 2. haridusnädalast Norras, rootsi rahvussekretär N. Blees, prof. P. Viesselgren, E. Haridusliidu juhataja Ev. Vender ja teisi eestipoolseid tegelasi.

Lõunalaus võttis tervituseks sõna haridusministri abi V. Päts, kes ütles külali-

Sotsiaalminister O. Kask kõnelemas Põhjamaade V haridusnädalal.

sile „Tere tulemast Eestisse“ ja soovis haridusnädalale head kordaminekut.

Külaliste nimel tervitas ja tänas haridusnädalaid korraldava Rootsi komitee juhataja Lindberg, kes andis ka lähema ülevaate haridusnädalate korraldamise tekkimisest. Mõte on välja kasvanud Põhjamaade rahvaulikoolidest, missugustes maades on ka neli haridusnädalat juba peetud. Järjekorras otsustati tänavune haridusnädal pidada Eestis, sest et varemil aastail on neil puhkudel alati olnud Eestist õige mitmeid külalisi. Haridusnädalast võtab osa inimesi mitmetest kutsealadest ja seltskonnakihtidest, kelle kõigi ülesandeks on tutvuda põhjalikult selle maaga, kus nädal peetakse. Kõneleja konstateeris, et seekord paljud skandinaavlasist viibivad esmakordselt Eestis ja et nad selle sõbraliku maa vastu tunnevad väga elavat huvi. Ta avaldas lõpuks lootust, et suhted Eesti ja Skandinaavia vahel tulevikus muutuvad veel tihedamaks.

Tervituskõnele vastas haridusministri abi V. Päts, kes rõhutas seda, et meil on Põhjariikidega olnud alati hea vahekord ning on jäänud nendega kokkupuuteist häid mälestusi. Ministri abi soovis, et külalised

meie maal oma aega hästi veedaksid, viiksid meist kaasa meeldivaid isiklikke tähelepänekuid ja aitaksid seega seniseid häid suhteid veelgi siivendada.

Selle järele, kui oli eravaguneis sõidetud Tartu ja sealt omnibustel Vahile, kus kõik 180 välismaalast ja osa eestlasi asus korterisse suure ühishotelli, milleks oli muudetud Vahi põllutöökooli hoone, ja kus oli järgneva öö kestes reisiväsimus välja puhatud, algas esmasp., 18. juulil, kl. 10 homm. Vahi põllutöökooli kaunist dekoreeritud saalis haridusnädala

avaaktus.

Sellest oli saanud osa võtma rohkesti auvõõraid kogu Eestist. Kohal olid sotsiaalminister O. Kask, Riigivolikogu esimees prof. J. Uluots, E. Haridusliidu esimees E. Sargava, Riigi Keskarhiivi juhataja dr. O. Liiv, „Vanemuise“ direktor P. Kanarik, Tartu E. Põllumeeste Seltsi esimees J. Brandt, rida Riigivolikogu liikmeid, ajakirjanikke j. t.

Pidulikul avaaktusel ütles avasõnad ja tervitas kooliruumi kogunenud külalisi Vahi koolide juhataja V. Riks.

Järgnevaks sõnavõtuks asus kõnetooli haridusministri asetäitjana sotsiaalminister O. Kask, kelle kõne tõlkis rootsi keelde pr. K. Vulff.

Oma sõnavõtus märkis hra minister järgmist:

„Kõrgealulised koosolijad, daamid ja härrad! Minul on hea meel, et mina võin avada järjekordse 5. Põhjamaade haridusnädala Eestis. Kultuurilised suhted on väga tihedad juba pikemat aega kõigi Skandinaavia maade, Põhjamaade ja Eesti vahel. Sõprus-sidemed, mis ühendavad rahvaid, on nii õnnelikult leidnud alati kõige südamlikumad väljendust just Põhjamaade rahvaste vahel. Mul on hea meel näha ja tervitada Eesti valitsuse nimel Põhjamaade haridustegelasi Eestis järjekordsel Põhjamaade haridusnädalal. Loodan, et isiklik kokkupuutumine ja Eestiga tutvumine nii paljude meie sõprade poolt teile kaasa annab parimaid mälestused ja et see järjekordne Põhjamaade haridusnädal süvendab kultuurilisi ja sõprussidemeid Eesti ja teiste Põhjamaade vahel. Soovin teie haridusnädalale head kordaminekut ja sellega avan haridusnädala.“

Kõne järel lauldi Eesti hümmi.

Järgnes

aktusekõne

haridusnädalaid Rootsis korraldava keskkomitee esimehelt A. Lindberg'ilt, kelle kõne tõlkis eesti keele N. Ruus.

„Avaldan haridusnädala nimel tänu lahkete vastuvõtu ja kõigi lahkete tervituste eest, mis meile on osaks saanud Eestis. Tulime kokku pidama 5. Põhjamaade haridusnädala“

lat, mis seni väliselt on olnud kaunis lihtsad. Need ei ole moodustatud suurtest organisatsioonidest, kus otsustatakse tähtsaid küsimusi, vaid algatajaks on olnud paar väikest organisatsiooni, kelle sihiks on olnud luua arusaamist Põhjamaade rahvaste vahel. Selles lihtsas kestas peitub väga

tugev ja suur sisu.

Meie ülesandeks on olnud tutvuda olukorraga Põhjamaadel, õppida oma silmaga tundma kõigi eri maade olukordi. Isiklik kokkupuutumine on annud kõige sügavamaid muljeid ja on aidanud kõige paremini kaasa meie ülesannete lahendamiseks. Oleme püüdnud kokku tuua inimesi eri vaadete, eri kihtide, eri tegevusalalt ja erinevatelt elukutsetelt. Sel teel, usun, oleme suutnud kõige

paremini üksteist tundma õppida,

üksteist leida ja kaasa aidata kõigi Põhjamaade rahvaste lähenemisele. Võime tänuga ja heameelega märkida, et Põhjamaade rahvaste vahel valitseb täieline arusaamine ja et meie rahvad ja maad ja Põhjala demokraatia ja vabaduse vaim on olnud eeskujuks paljudele riikidele. Vabaduse ja rahu küsimused on leidnud meie Põhjamaade haridusnädalail lähemat käsitlemist ja tahaksin loota, et Põhjala ka edaspidi võiks pakkuda head ja ilusat eeskuju neile, kelle sihiks on rahu ja vabaduse teenimine.

Me teame, et

üheks rahu ja vabaduse pandiks on teistest lugupidamine.

Teame, et me ei saa olla rahus sõltumata teistest, kuid meie sihiks peaks olema viia edasi ja levitada ka arusaamist teistest maades oma olukorrast sel määral, et Põhjala ja teiste rahvaste vahel suured vastuolud võiksid kaduda. Põhjala rahvad peavad kaasa aitama teistel maadel sellise olukorra lahendamiseks. Meie oleme väikesed suurte riikide kõrval, kus praegu valitseb vaenuline õhkkond, kus vabadus on alla surutud ja sõjavanker veereb. Me teame- et saame siin oma rahvaste vahel koostöö õhkkonda süvendada ja võib-olla, kui Põhjala osatähtsus maailmas suureneb, võime kaasa aidata ka teiste rahvaste olukorra otsustamisel.

Meie oleme praegu riigis, mida meie oma arvates peame väljaspool põhjapiire asuvaks. Olud on siin osalt teised kui meil, kuid me saame aru, et sinne areng on läinud teist rada ja teist teed kui meie maadel. Kui koguneme siia, siis tahame südamest soovida, et

Eesti võimalikult suuremal määral läheneks Põhjale

ja elaks end sisse Põhjariikide perre.

Haridusnädalala tähtsaimaks ülesandeks on olnud üksteist tundma õppida ja see-

pärast on isiklik kokkutulek olnud tähtsaimaks osaks haridusnädalal. Seistes haridusnädalala avamisel loodame, et 5. Põhjamaade haridusnädal Vahil ei jää maha oma eelkäijaste teistes maades.

Aktusekõne järele esitab meeolukaid eesti viise bariton Tiit Kuusik, Viini lauluvõistluste võitja. Seejärele valiti haridusnädalala juhatus, kuhu pääsesid Eestist: E. Vender, N. Ruus, ja pr. A. Varma, Rootsist A. Lindberg, O. Leopold ja K. Ekblom, Norrast pr. K. Graff-Holmen, Soomest P. Railo ja Taanist H. Bagge.

Tervituste osas saab esimesena sõna Riigivolikodu esimees prof. J. Uluots. Järgnevalt tõi tervitusi Eesti Haridusliidu nimel liidu esimees Riigivolikoguliige E. Särgava. Tartu Eesti Põllumeeste Seltsi aseesimees J. Brandt. Akadeemilise Rootsi-Eesti Ühingu poolt dr. O. Liiv. Ja Põllutöökoolide õpetajate ühingu dir. A. Miljan.

Kirja teel oli saabunud 5. Põhjamaade haridusnädalale tervitusi Daanist ja Norrast, eelmiste haridusnädalate korraldajailt. Telegrammi teel tervitasid Tartu maavanem H. Lauri, Eesti Keskkoolide Õpetajate Kogu Tallinnast, Tartu Linnavalitsus, piiskop Rahamägi, Virumaa Rahvaulikool j. t.

Lõppsõnal aktusel ütles sekretär ja Riigivolikogu liige N. Ruus, kes avaldas tänu kõigile neile, kes on kaasa aidanud päevade heaks kordaminekuks.

Järgnevals pidustuseks, lisaks loenguile, vaidlusile ja väljasõitudele, oli

Eesti õhtu.

mis korraldati Vahi koolide pargi piduplatsil. Pidukõnega esines Vahi koolide juhataja V. Riks, kes andis ülevaate Tartu Eesti Põllumeeste Seltsist ja Vahi koolidest. Kõigile osavõtjale anti hiljem Tartu Põllumeeste Seltsi poolt eestikeelseid albumeid ja rootsikeelseid prospekte seltsi tegevuse ja Vahi koolide kohta ja lisaks veel neli puugravüüri Vahi koolide motiividel.

Lauluettekannetega esines peol Mäksa haridusseltsi laulukoor A. Lepassaare juhatusel, esitades eesti viise. Laulukoor oli seks puhuks kohale kutsutud umbes 20 km. eemalt.

Rahvatantsurühm aga oli sõitnud kohale koguni Tallinnast. Esines ÜENÜ esindusrühm hr. U. Toomi juhatusel. Lisaks sellele esitas Torupilli Juss torupillimuusikat.

Niihästi laulud, tantsud, pillimuusika kui ka rahvariided, milles tegelased esinesid, said skandinaavlaste poolt suure imetluse osaliseks. Peo meeolu tõstis veel öises pimedes imekaunilt ja ülevalt mõjuv lõkketuli, millele hiljem lisandus kaugemalt üha lähenev looduslik ilutulestik äikese välkude

näol. Kui siis hiljem, vihma sunnil, jätkati koosviibimist saalis, ei jõudnud skandinaavlased küllalt imetleda meie laulude erakordset meiodilisust ja sütitavat mõju.

Skandinaavia pidu

korraldati norralaste, rootslaste, soomlaste ja daanlaste poolt laup. 17. juulil. Terve kava täideti külaliste poolt. Nüüd oli eestlasil võimalus näha skandinaavia rahvatantse, kuulda nende laulu, muusikat ja mängida koos külalistega võõraid rahvamänge ning tantsida nende tantse. Kui arvestada seda, et ettekannete ettevalmistamiseks oli külalisil olnud ainult mõni päev aega, siis peab otse imestama skandinaavlaste võimeid nii kiiresti ette valmistada nii palju huvitavat.

Rohkesti oli kavas nalju ja laule, mis käsitasid haridusnädala tööd ja külaliste muljeid. Ei jäetud meele tuletamata neid, kel kõige rohkem oli tegemist haridusnädala korraldamisega: perenaisele, pr. A. Riks'ile peeti südamlilk tänukõne ja kingiti talle suur kimp kauneid lilli, sekretär N. Ruusile oli pühendatud laul, mille refrääni laulis kaasa kogu osavõtjaskond.

Mõlemast peost — nii eesti kui ka skandinaavia õhtust — võttis osa ka suur hulk eestlasi Tartust ja Vahi ümbrusest.

Haridusnädala ametliku osa

lõpp-aktus

toimus pühap., 24. juulil, kl. 17 „Vanemuise“ saalis. Aktusest võttis osa üle 300 isiku.

Piduliku aktuse avas haridusnädala keskkomitee esimees A. Lindberg, teatades, et sõnavõttudega esinevad kõigi maade esindajad, mille järele lauldakse vastava maa hümnid.

Esimesena asus kõnetooli Daania esindajana cand. mag. T. Jørgensen. Tema järele võttis sõna Soome esindaja, töölisoharidustöö sekretär mag. phil. Pekka Railo.

Kõnede vahel esitas „Vanemuise“ primadonna prl. E. Maasik kolm soololaulu. Klaveril saatis solisti dirigent E. d. Tubin.

Norra esindajana kõneles pr. Thiel sen-Lund. Väga südamlilkult kõneles Rootsi esindajana E. Persson.

Eesti esindajana kõneles Haridusliidu juhataja E. Vender kes ütles järgmist: „Haridusnädalast osavõtjad on loonud kontakti meie kõikide vahel. See on nagu kevadine lindude rändamine, ning meie julgeme loota, et kord jälle kohtame järjekordsel haridusnädalal Eestis. Meil puuduvad ilusad mäed, nagu need on Rootsis, ja nii arvukad järved nagu Soomes, kuid teie silmaded eest on läinud mööda kõik see, mis meil on.

Siin on tehtud mitmesuguseid otsuseid. Need pole küll vormilised, kuid siiski asutakse nende teostamisele nende organisat-

sioonide poolt, kellede esindajad on hariduspäevast osa võtnud.

Palun vastu võtta suurim tänu selle eest, et olite meil külas. Suur tänu ka kõikidele nendele, kes on aidanud kaasa haridusnädala sisustamisele ettekannetega ning selle üldiseks kordaminekuks.“

Haridusnädala komitee esimees Lindberg oma sõnavõtus tuletas meele neid isikuid ja asutusi, kes on aidanud kaasa möödunud haridusnädala heaks kordaminekuks. Eriti tänati Haridusministeeriumi ja teisi asutusi, kes selleks näitasid sõbralikku suhtumist. Täna ka haridusnädala tegelasi, eriti aga sekretär N. Ruusi, Haridusliidu juhatajat E. Venderit, Eesti Põllum. Seltsi ja aseesimeest J. Brandti, Vahi koolitalude juhatajat V. Riksi ja teisi tegelasi. Püsti seistes avaldati neile kestvalt kiitust.

Püsti seistes aplodeeriti ka neile haridusnädalast osavõtjatele, kes kõigest haridusnädalaist on osa võtnud.

Rootsikeelses tõlkes lauldi osavõtjate poolt ühiselt „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“.

Veel neljakordne hurra! Põhjamaade haridusnädala ideele ning seega lõppes meeletulokas aktus „Vanemuises“.

Tartust lahkumise eel oli korraldatud lahkumiseine „Sinimandrias“ kõigile haridusnädalast osavõtnud välismaalastele ja kutsutud külalisile. Kohe pärast lõppaktust suurde saali asetatud laudade ümber oli istet võtnud umbes 200 külalist. Tervitussõnadega pöördus osavõtjate poole maanõunik H. Miller, kes tervitas kõiki koosviibijaid Tartu linna- ja maavalitsuse nimel. Kõneleja avaldas lootust, et kõik need isiklikud sidemed, mis haridusnädala jooksul sõlmitud, suudavad palju kaasa aidata selleks, et Eesti ja Põhjamaade vahel võiks aset leida tihe side.

Vahi koolide juhataja V. Riks oma sõnavõtus andis ülevaate neist muljeist, mis ta on saanud haridusnädala jooksul, iseloomustades kõiki rahvusi, kes viibisid haridusnädalal.

Sõna võtsid veel mõned välismaalased, kes ütlesid kiidusõnu Eestile ja haridusnädalat korraldanud tegelasile. Vahepealset aega kasutati ühislauludeks.

Välismaistele kõnelejatele vastas linna-pea asetäitja R. Sinka.

Pärast kella 10-met hakati lahkuma pidulaudadest, et asuda omnibustesse ning jätkata sõitu raudteejaama. Neli suurt omnibust veeres külalistega jaama poole. 5-es Põhjamaade haridusnädal lõppes.

Enne Eesti pinnalt lahkumist ootas aga haridusnädalast osavõtjaid veel üks pidulik lahkumiseine Pirital, mille korraldajajaks oli Tallinna Linnavalitsus. Endastmõistetavalt ei puudunud einelt ka

estlasist osavõtjad. Eine oli viimseks ühiseks koosviibimiseks, kuna kohe pärast eine lõppu rutati ärasõiduks laevale.

Ülemlinnapea J. Soots oma kõnes lahkuvale Põhjala külalisile märkis, et väikesel rahval on see puudus, et teda vähe tuntakse. Kui eestlane on välismaal ja ütleb, et ta on Eestist, siis sageli mõistetakse selle all Islandit, ja kui keegi ütleb, et ta on Tallinnast, siis ei tunne seda linna keegi. Enam aga on tuttav Reval ja „Russen“. Nüüd, kus Eestit on külastanud nii palju põhjamaalasi, tahaks ta loota, et need koju saabudes Eestit enam tutvustaksid. Veel enam, ta loodab, et soe sõprus ja koostöö Põhjala rahvaste vahel veelgi süveneb ja et sellased külastused sagenevad. Täna jumalagajätt peaks kujunema peatseks jälle-nagemiseks. Selles lootuses soovis ülemlinnapea kõikidele skandinaavlastele parimat odu ja õnnelikku reisi.

Põhjamaade haridusnädala esimees rootslane August Lindberg tänas ülemlinnapead kõigi skandinaavlaste nimel sõbralike sõnade eest: „Kuna selle maa elanikud on meid kõikjal vastu võtnud väga soojalt, lahkume siit kõik püsivate Eesti sõpradena.“

E. Särkava E. Haridusliidu esimehe n a teatas, et kui möödunud aastal saanud teatavaks, et Põhjamaade haridusnädal peetakse Eestis, siis valmistanud see kaunis palju muret, et kuidas sellele suhtutakse. Meiepoolne senine vastuvõtt aga näitab, et kõikjal näidati üles heatahtlikku suhtumist. Kui meie oludega tutvudes leiti mõndki, mis meil Skandinaaviast erineb, siis tuleb arvestada meie erinevaid olusid ja ajaloolist arengut, kuna Eesti on lääne ja ida piiril. Meie püüe aga on siiski hoida Põhjala poole. Kuna meil polnud midagi muud kinkida, siis mälestuseks Haridusliidu poolt annetas ta Skandinaavia rahvaste esindajatele iga-ülele eesti rahvariideid käsitava teose. Lõpuks hüüti eestlaste poolt iga rahva esindajale 3-kordne elagu.

Daanlaste esindaja mag. Tormod Jörgensen oma sõnavõtus tähendas, et ta kõneleb Põhja-Eesti esimeste vallutajate ja mittedallitud valitsejate järeltulijana. Tänapäeval aga võib olla õnnelik, et Daanil pole enam vaja maid vallutada ega võõrsilt endale rikkusi koguda. Daanlasedki püüavad omalt poolt teha, mis võimalik Eesti tutvustamiseks. Isiklikult avaldas ta aga kartust, et ta on Eestist niivõrd valmistatud, et saab kodus naiselt etteheiteid, kuna teda olevat Eestis ära võlutud.

Eine järele sõideti läbi tugeva vihma omnibustel sadamasse. Lahkumine sadamas kujunes eriti südamlikuks. Skandinaavlastel laulsid oma populaarseid lahkumislauke ja rootsikeelset Soome-Eesti ühishümni.

Põhjamaade V haridusnädal Vahil.

Külalisi saatma oli tulnud rohkesti neid, kel oli kokkupuuteid haridusnädalaga, ees, otsas Eesti Haridusliidu esimehe E. Särkava, juhataja E. Venderi ja Neeme Ruusiga. Laulude ja tervitushüüetega lahkus laev. Eriti suure juubelduse osaliseks sai Neeme Ruus kui haridusnädala tegelik korraldaja, kes oli palju osavust näidanud nii üldises korraldustöös kui ka osavas tõlkimises, mida eriti alla kriipsutati nii eesti ajakirjanduses kui ka välismaalaste poolt. Hurraad ja elagu-hüüded ei tahtnud lõppeda. Mõnigi rootsi daam hüüdis viimast korda maakeeles „ma armastan sind“, kuni „Estonia“ viis võõrad ulgumerele. Kuna järgmine haridusnädal peetakse tuleval aastal Rootsis, siis sooviti üksteisele rõõmsat jälle-nagemist.

Suur osa välismaalasi jäi siiski Eestisse, veetma meie suvituskohtades oma suvepuhkust.

Olgu siinkohal märgitud, et haridusnädalast osavõtjad kandsid ise kõik kulud, mis olid seoses nende sõitudega, õpireisidega, toitlustamisega, mahutamisega ja välismaiste lektorite kohalekutsumise ja honoreerimisega. Eesti poolt anti neile kaasabi administratsiooni näol ja korraldati vastuvõttud ja peod.

Kuna ajakirja ruum ei võimaldanud seekord peatuda haridusnädalal peetud loengute ja läbirääkimiste juures, anname nendest ülevaate „Arengu“ järgmises numbris.

Maategelased!
Tellige veel täna „Arengu“!

Kaks nädalat Rootsis IFL laagris.

„Mitte kinnised ukсед vaid tihe kontakt kõigi rahvaste vahel ning võitlus rahu ja inimisuse eest. Reisige, aga mitte turistina“ — see on Rahvusvahelise Sõprusliidu — International Friendship League (IFL) — lipukirjaks. Selle organisatsiooni põhimõtteks on: rohkem vastastikust sõprust, rohkem usaldust, rohkem head tahet ja läbikäimist rahvaste vahel, sest vastastikune usaldus ja vastastikune üksteisest arusaamine tagavad meile rahu elamise.

Igal aastal korraldab IFL ühe- või kahe-nädalised suvilaagrid mitmesugustes eri maades, kus asuvad ühingu osakonnad. See ei ole mitte turism tavalises mõttes, vaid

Peale rootslaste enese oli siin inglasi, hollandlasi, šveitslasi, üks soomlanna, viis eestlast, ja isegi Ameerika oli esindatud. Laagri asupaigaks oli Viggbyholmi internaatkool, laagri juhiks alati abivalmis ja energiline koolitegelane cand. phil. Sten Sternberg.

Laagri töö seisis peamiselt rännakuis ja väljasõitudes Stokholmi ja selle ümbrusse. Loenguid üldse ei peetud, peale informatsiooni ja seletuste ühingu endast ja ta sihtidest. Külastati Upsalat, Sigtunat, tutvuti Rootsi kultuuri ja kunstisaavutustega, Stokholmi vaatamisväärsustega, kooperatiividega j.t. asutustega. Vabal ajal valitses elav vestlus üksteise maa, rahva ja keele tundmaõppimiseks ning sõlmiti vastastikku sõprussidemeid.

Valitsevaks keeleks laagris oli inglise ja saksa keel, kuid sageli tuli üksteise mõistmiseks tarvitada kümmet keelt korraga ja abiks võtta veel käed ja jaladki.

Mis puutub ööbimisse laagris, siis selleks olid ju kasutada mugavad ja kodused Viggbyholmi internaadi ruumid. Igasse tuppa oli paigutatud 3—4 inimest, ikka nii, et igauks oli eri rahvusest. Tahes-tahtmata pidid siis tooma välja kõik oma oskuse ja keelte tagavara, et mõista üksteist.

Mis aga kõiki ühendas see oli laul. IFL on toimetanud ise erilauliku, kus leidub peaaegu kõigi rahvaste lauldavaimaid ja populaarseimaid laule. Kuna aga meie, eestlased olime esmakordselt sellases laagris, siis eesti laule selles veel ei leidunud ja neid pidime ise ette kandma. Tulevikus leiame ka neid laulikust. Ei olnud unustatud meelelahutustki. Tegime kaasa kolm omavahelist balli, kuhu oli peale laagri rahva kutsutud ka külalisi. Siin õpetati meile rootsi mängu ja tantse.

Eestlasile osutati rootslaste poolt alati erilist tähelepanu ja külalislahkust. Suhtumine meile oli kõigiti südamlilik. Samuti osutasid inglased suurt huvi Eesti vastu.

Kuna huvi Eesti vastu Rootsis on eriliselt suur, siis rootslased avaldasid elavat soovi, et IFL üks suvilaager peaks teostuma ka Eestis, ja juba tuleval aastal. Sa-

Eestlased IFL laagris.

Vasakult: hra J. Talpsepp, prl. E. Jaal, prl. J. Panso, hra A. Tagamaa ja hra E. Loit.

selle eesmärgiks on tuua noori teistest maa-dest külla ja hoolitseda selle eest, et nad võõrsil tõesti end nagu kodus tunneksid ja tuttavate ja perekondade kaudu õpiksid tundma külastatavat maad.

Sellases äsjalõppenud IFL suvilaagrist Rootsis võttis esmakordselt osa ka viis eestlast E. Haridusliidu korraldusel. Laagri korraldas IFL Rootsi Rahvuskomitee looduslikult kaunis Viggbyholmis, Stokholmi lähedal, ja kestis kaks nädalat. Esindatud oli siin seitse rahvust ligi 40 üksikliikmega.

muti lubas Inglise üldkomitee sekretär E. A. Sennet, kui inglise IFL ekskursionsiooni juht Viggbyholmi, omalt poolt hoolitseda nii ideelise kui ka ainelise toetuse eest IFL liikumise rajamisel Eestis. See oleks üheks soodsamaks propagandavahendiks meie maa ja kultuuri tutvustamisel nii Inglismaal kui ka mujal Euroopas.

Veel mõned märkmed IFL-ist kui niisugusest. International Friendship League (IFL) sai alguse a. 1931 Inglismaal ja asutati Noel Ede poolt, kes on praegu IFL rahvusvahelise keskorganisationsiooni propagandasekretäriks asukohaga Amsterdamis. Organisationsiooni juhivad IFL üldine komitee, mille ametid on jaotatud eri maade vahel.

IFL-i persident prof. Paul Bourthomieux elab Prantsusmaal. Juhiks ja asjaajajaks on belglanna ja varahoidja asukoht on Londonis. IFL liikmeskond on suurim Inglismaal, ulatudes 8000-ni neist on 6000 Londonis 55 osakonnaga. Teised maad, kus liikumine on noorem, ei ületa arvult Inglismaad. Võrdlemisi noor, kuid elujõuline on IFL liikumine Rootsis. Selle liikumise eesotsas seisab Rootsi tuntud koolitegelane rektor Per Sundberg.

Märkida on veel seda, et IFL on korraldanud 1937. a. üldse 4000 inimesele reise välismaale, kusjuures soodustus ulatub kuni 50% hinnaalanduseni.

A. T.

Soomlasil külas.

Soome Noorsoliit korraldas 24. juulist kuni 4. aug. k. a. vanas kaunis Lääne-Savo linnas Mikkelis, sealses Soome ainsas eriliselt noorsootegelasi ettevalmistavas rahvaülikoolis, noorsoo-pedagoogilised kursused. Need olid määratud peamiselt noorsoo-organisationsioonide juhtijaina tegutsevate õpetajate vastavate teadmiste-kogemuste rikastamiseks, mille kohaselt ka kursuste kava sisaldas selt alalt tähtsaimaid organiseerimis- ja töömehoodilisi küsimusi, samuti anti ülevaade soome noorsooliikumise ajaloo. Kuid polnud unustatud kursuste kavas puudutada ka Eesti noorsooliikumise ja vabariidustöö avaldusi, kusjuures Eesti noorsooorganisationsioonide tegevusest ja saavutustest andis ülevaate S. Noorsooliidu sekretär maisteri Heikki Hosia, kes muide oma käesoleva aasta suvepuhkuse veetis Eestis, tutvudes põhjalikult meie noorsooorganisationsioonidega ja õppides eesti keele peaaegu sulaselgeks. Teiseks tuli korraldajate soovil allakirjutanul esineda loenguga eesti maateatri arengust, saavutustest ja korraldusest. Eestit käsitlevaid ettekandeid jälgiti suure tähelepanelikkuse ja huviga.

Kuna nimetatud kursustest võttis osa kaks eestlast (peale allakirjutanu ÜENÜ Võhma osak. esinaine pr. V ä r a v), siis kujunesid Mikkelis kursusepäevad tugevasti ka

hõimuharrastuse päevadeks, nii vastastikkude üksteise maale kui ka muude kultuurisaavutuste tundma õppimise näol. Seejuures olid kursusepäevad ka heaks vahelduseks, kuna sisuline osa oli kursustel hästi läbi põimitud meeleolulooava osaga. Nii näiteks oleks vahest tarbetu mainida soomlaste (nagu teistegi põhjamaalaste) suurt ühislaulude harrastust. Ja võimsaid-jõulisi, hästi tuntud ühislaule on soomlasil rohkesti. Neis kõlab soomlase sügav ja harras isamaa-armastus, nende tugev kokkukuuluvuse tunne oma järvede, metsade ja kaljudega. (Pole kahtlust, et kõigeiks selleks on tublisti kaasa aidanud soome aastakümneid pidevalt arenenud ja juurdunud vabariidustöö, eriti rahvaülikoolide tegevus). Kuulus soome saun, karastavad suplused, mängud, sport ja matkad, need kõik muutisid kursuste aja heaks vahelduseks. Peaaegu iga õhtu, kui oli möödas mitmekesine päevakava oma teoreetiliste esituste ja tegelike harrastustega (nagu õpiringide koosolekud, lauluharjutused jne), oma kohvide ja einetega, supluste ja matkadega, olid ette nähtud ka omavahelised koosviibimised, mille kava kujunes enamasti osavõtjate endi vabadest ettekannetest. Ja sellastenagi olid need alati meeleolukaunid ja vaheldusrikkad. Igäühel tuli millegagi esineda, kui

mitte muuga, siis tuli vähimalt kõnelda kas või enesest ja oma kodukohast. Nii saadi varsti üksteisega omaseks. Eriti meeldiv oli aga tähelepanu, mis sai osaks hõimuesindajaile. Ilmnes ehk siingi tuntud soomlase põhjamine iseloom: kui vahest algul tundus teatavat tagasihoidlikkust, siis seda rohkem sõbralikku soojust ilmnes hiljem, kui suruti hüvastijätuks kätt.

Sellaseil tegelikel kokkujuutumisel hõimumaa ja vennasrahvaga on ikka alati hinnatav mõte ja väärtus. Kui meil näiteks tihti otsitakse oma kultuuriiritusis eeskujusid väljaspoolt, siis tundub küll hoopis loomuvastasena, kui minnakse mööda neist kultuuritraditsioonidest, mis on loodud põhjamaail, eriti Soomes. See nagu polegi meile võõras, vaid tundub meie oma parimate püüete ja unelmate teostamisena seal-seis kindlamais ja rahulikemais oludes. Seepärast tuleme teiselt poolt lahte ikka alati kuidagi rikkamaina tagasi. Kuid seejuures võime siiski ütelda, et meie ei ole mitte ainult laenajad, vaid meilt on mõndki laenata teistelegi. Niisiis võime vastastikku rikastuda teineteise kultuurielu parimast, ja see vahest ongi peamine hõimuharrastuse mõte.

Mikkeli (kursuse asukoht) on vana ja kaunis Lääne-Savo linn moodsate ehitustega. Kõrgest Naisvuore kaljul asuvast linna veetornist avaneb suurepärase vaade üle linna ja avara looduse: samas otsekui jalge all on moodne, ruumikas ja kaunis linnahaigla, üle Savilahe (Saima järve laht, millest tulenevat muide ka kogu Savo maakonna nimi) paistab noorsoo-õpistu hoonete kogu. Koha nimi on P a u k k u l a, mis tuletub põlvest põlve meele samas kohas juba üle 700 a. tagasi asunud sepikoda, kust

kuuldunud vasarapaukumine kaugele üle lahe, millest koht saanudki oma nime. — Nüüdki lõõtsutab siin ääsisüsi lõõts ja paugub vasar, sest siin taotakse nüüd soome noorsoo vaimu ning karastatakse seda uuteks ülesanneteks ja võitudeks kultuuri alal. Ja nagu näha, pole soome sepp võhik selgi alal...

Üks eestlanegi (Heinsoo — Valgjõelt) on saanud osa nimetatud õpistus jagatud vaimuvalgusest.

Vana rootsiaegse kooli peahoone (see olevat ehitatud kuningas Gustav III poolt, kes ka ise siin elanud) asemele on kool saanud nüüd uue peahoone. See on aga hoopis eriline ja huvitav hoone. — Alles eelmisel suvel valminud ta endisest lehmalaudast. Väliselt on ta nüüdki õige tagasihoidlik oma hallide kiviseintega, meenutades kuidagi nagu soomlast ennast, kellele ei ole vahest erilisel omane välispidine paraaditsemine. Seda üllatuslikum aga on hoone sisemus oma maitsekate ja kaunide ruumide ja nende sisustusega. — Võrratu on peahoone lihtne, aga maitsekalt kaunis saal oma kunstipäraste seinaja aknakaunistustega, nägusad on raamatukogu- ja lugemislauaruumid, kuid eriti paelub koolijuhataja korter ülakorral oma kultuurse ja maitseka sisustusega. Avaraist aknaist avaneb siin võrratuid vaatepilte.

Päevad siin, kuigi vähesed, olid kaunid ja meelejäädavad ning ikka jälle tagasi kutsuvad. Kaasas head muljed ja südamlikud hüvsatijätusooovid, hinnatavad uued sidemed vennasrahva vabaharidustöötegelastega, nii võis lahkuda taas sõbralikust Mikkelist ja kaunist Helsingist. Peatselt paistsid jälle üle lahe Tallinna suitsud.

K. Laane.

Pidustusi ja juubeleid.

Otepää linnamäe-pidu.

Otepäälasil on kujunenud traditsiooniks korraldada igal suvel suurem vabaõhupidu vanal kõrgel Otepää linnamäel, kus selleks on otses eeskujulikult sobiv väljak. Sellele pidule tuleb tavaliselt rohkesti rahvast laial-

dasest ümbruskonnast ja Otepää tegelased panevad välja võimalikult parima. Käesolevasuvine linnamäepidu korraldati Otepää Haridusseltsi poolt 17. juulil. Pidul kujunes kõigiti meeleolukaks ja ettekandeilt kõrgetasemeliseks. Haridusseltsi mees- ja segakoori laul kõlas hästi hra P e h k a juhatu-

sel. Peale mitmesuguste pduettekannete esitas kohalik näitetrupp Aino Kallase näidendi „Bernhard Riives“, mis kohaliku näitejuhi hra Kidroni lavastusel jättis kõigiti viimistletud ja mõjuva ettekande mulje. Olgu see muide veelkordseks kinnituseks kindlailmelisemate näiteringide organiseerimise vajadusest. Soovida võiks vaid, et seesuguseil rahvapidustusil võetaks peale muu kavva ka mingi ajaloolist sündmust või mõnd kultuurküsimumust käsitlev lihem kõne, mis kindlasti (eriti seesugusel ajaloolisel kohal) tõstaks pidustuse nii sisulist kui ka elamuslikku väärtust, liiati veel, kui tekib eeskava osas ootamisi ja teata- vaid tühikuid.

Rannu naiste menukas külastus- etendus.

Seltside omavaheliseks lähenemiseks ja väärtuslikuma vahelduse pakkumiseks on kindlasti hinnatav vastastikuste külastus- etenduste korraldamine, mis puhul pannakse välja oma parim. See üritus on viimasel ajal leidnud järjest rohkem harrastamist.

Meeldiv oli näiteks jälgida 17. juulil korraldatud Rannu Maanaisteseltsi külastus- etendust Päidla Nõuni rahvamajas Tartu- maal. Vastav piduõhu oli seda huvitavam, et selle korraldajaiks ja esinejaiks olid peaaegu eranditult vaid naised, kes kahtlemata tõen- dasid oma tublidust. Enamik ettekandeid, mis olid nauditavad kunstiliseltki seisuko- halt, oli ette valmistatud pideva tööna õpi- ringi korras. Nii näiteks oli ainulaadne Rannu naisõpiringi esinemine mandoliini- orkestriga õpir. juhata. prl. E. Kallase juhatusel, samuti sama koosseisu esinemine laulukoorina ning plastiliste ettekannetega, milledest oli meelejäävaim ja meeldiv tun- tud laulu „Mu meelen kuldne kodo kotus“ plastiline esitelu. Eks tõenda sellased õhtud kujukalt seda, et huvitavate õhtute sisus- tamiseks pole sugugi vajaline ainult pikkade näidendite õppimine, vaid rohkesti elamusi ja meeleolu saadakse tihti just väikeste ja lihtsategi ettekannete leidmisega. Peale eel- nimetatü mängiti Agnes Taari näidend „Emake maamuld.“

Vabaharidustöö 50 aasta juubel Jäärjas.

31. juulil s. a. pühitses Jäärja Haridus- ühing Pärnumaal oma rahvamaja ümberehit- tuste valmimist, mis sellega on saanud kauni väljumise ja seestki on muutunud kauni- maks ja otstarbekohasekmaks. Ühes sellega vaatas selts oma 15-aastasele tegevusele ning märkis 50 aasta möödumist esimesest seltskondlikust vabahariduslikust üritusest koha peal. Nimelt on koha peal juba 1887.

a. pandud alus lavakunstilisele tegevusele, mil siin vabaõhuettekandena on kantud ette „Suure-Kõrtsi aida taga kaskede all“, nagu märkis aruandja, C. R. Jkaobsoni näidend „Artur ja Anna“. Hiljem on kohalik seltskondlik tegevus tõusude ja mõõnade- ga arenenud kuni tänapäeva intensiivsema tegevuseni, kusjuures lavakunstiline harras- tus on jäänud tänaseni keskseks avaldu- seks.

Juubeli puhul korraldati nimetatud päe- val jumalateenistus ja aktus, kus peale kohaliku pastori kõneles Pärnu maanõunik rvl. L o o v ä l i. Õhtusel pidul üles avasõna seltsi esimees hra Gretz, kuna ülevaate kohaliku seltskondliku tegevuse arengust andis kohalik näitejuhi hra T o o d u. Pidukõne pidas E. Haridusliidu esindajana Karl L a a n e. Ettekannete osas esines kohalikke noori deklamatsioonide ja tantsudega ning näitetrupp kandis ette Aino Kallase näidendi „Batseba Saaremaal.“

50 aastat rahvaharidustööd Suure- Jaanis.

7. august oli Suure-Jaani noorele linnale suursündmuseks. See vana ajalooline koht — muistse eestlaste vanema Lembitu kodu- koht, samuti meie esimese suurtuntniku Kõleri, mitmete muusikameeste, nagu Joosep Kapi, Artur Kapi, Mart Saarej. t. kodukoht — oli ilusal pühapäe- val kokku meelitanud rohkesti inimesi. Suure-Jaani haridusselts „Ilmatar“ (endine Laulu-Mänguselts) vaatas tagasi oma oma 50-aastasele tegevusele, mis õigupoolest täit- tus küll juba eelmisel, s. o. 1937. aastal. Kuna juubilar-selts, mille asutajaks on ol- nud tuntud ärkamisaja tegelane ja muu- sikamees Joosep Kapp, on erilist saa- vutanud just muusikakultuuri alal, siis on ka mõistetav, et suurejoonelised juubeli- pidustused kujunesid eriti meeldivaks just muusikalises osas. Pidustused algasid kiri- kus vaimuliku kontserdiga, kus, nagu järg- nevalgi aktusel, esinesid ühiselt S.-Jaani kihelk. ühendatud segakoorid, Vändra Hari- dusseltsi segakoor ja Põltsamaa segakoor Villem Kapi juhatusel. Solistidena esi- nes andekaid noori kunstnikke: prl. Carmen Prii (viulul), pr. E. Issajeff (sopran), hra Villem Kapp (orel) ja hra H. Lepnurm (orel).

Piduliku aktuse, mis järgnes ühendatud kooride rongkäigule Viljandi Tuletõrjebri- gaadi orkestri saatel kohal. rahvamaja aias, avas juubilar-seltsi esimees A. Vananus sütitava kõnega. Pidukõnelejaks oli palutud prof. Jaan Tõnisson, kes pikemas kõ- nes valgustas ärkamisaja tegelaste selts- kondlikke ja kultuurilisi püüdeid. Kõneleja näitas, et juba siis on teadlikult valmistatud pinda meie kultuurilisele iseseisvusele

ja on kantud neid hariduslikke aateid, mis peavad olema pühad veel tänapäevgi ja alati. See on vaba rahva ja arenenud isikuste kasvatamine.

Kõnele järgnes rohkesti tervitusi, kohal. omavalitsuselt ja organisatsioonidelt. E. Haridusliidu poolt tõi tervitusi konsulent Karl Laane. Telegraafi teel oli tervitusi linnapealt Maramaalt, Artur Kapilt, Jaan Lattikult j. t. Aktust kaunistas võimas koorilaul, mis kohati süitas otse vaimustust. Vanemaile teenekamaile tegelastele anti teenetekirju.

Juubeli puhul on h.-s. „Ilmatar“ välja annud H. Helme koostatud ülevaate — brošüüri „Ilmatar“ 1887—1937. Tagasivaateid pool sajandit kestnud haridustöele S.-Jaanis. Teos annab kokkuvõtliku ja kujuka pildi seltsi tegevusest ja saavutustest.

Juubel ja lipuõnnistamine Kaagveres.

Kaagvere laulu- ja mänguselts „Helin“ pühitses pühap., 14. aug., oma 50-aastase

tegevuse juubelit ja uue lipu õnnistamist. Sel puhul korraldatud aktusel nimet. seltsi rahvamaja pargis pidas vabaõhujumalateenistuse Tartu pastor H. Hamer. Aktusekõne pidas Tartumaa Õpet. Liidu esimees K. Neuman ja ülevaate jubilar-seltsi tegevusest andis selle juhatase liige A. Kaarma. Eesti Haridusliidu poolt tervitias konsulent K. Laane ja Naiskarskusliidu poolt pr. M. Ojason. Peale selle oli rida tervitusi naaberseltsidelt ja asutusilt. Aktusele järgnes pidulik koosviibimine ja õhtul lavastati kohaliku näiteseltskonna poolt operett „Haljal aasal“.

Selts on üks vanimaid Tartumaal ja on edendanud kogu selle aja vältel õige intensiivselt eestkätt muusika- ja laulukultuuri, mida ka pidukõnedes eriliselt alla kriipsutati. Mõneti iseloomustav oleks seejuures, et aktusel ja piduõhtul siiski puudusid laulutekkanded. Selts omab rahvamaja ja on ümbruskonnas peamiseks hariduslikuks organisatsiooniks.

Arvustusi.

A. H. Tammsaare:

„Hiina ja hiinlased.“

„Noor-Eesti“ kirjastus, Tartu, 1938. Hind Kr. 2.—.

Sõjaliste sündmuste areng Kaug-Idas on Hiina ja Jaapani tõmmanud meie kõigi huvi keskusse. A. H. Tammsaare on püüdnud meile selgitada populaarsel kujul Hiina minevikku, sealseid olusid ja hiinlaste omapärasust. Kuigi ülevaates ei ole kinni peetud tavaliste populaarteaduslike tööde kavakindlusest, kuigi me mõningaile küsimusile ei leia raamatus vastust ja kuigi ka osa hinnanguid Hiina ja hiinlaste kohta tundub Tammsaarelikult subjektiivseina, pakub teos meile ometi vajalise materjali hiinlaste ja Hiina olude mõistmiseks. Raamat on kirjutatud kergesti loetavas veste, tahaksin isegi ütelda ajaleheveste, stiilis. Statistiline andmestik, arvud, on esitatud mitte kuiva loeteluna, vaid seoses sisulise käsitlusega selle selgitamiseks ja täiendamiseks. Kujuka selgusega on autor esitanud ja selgitanud hiina kultuuri iidset olemust, selle sügavust, kõrgeid eetilisi tõekspidamisi ja ta tugevat erinevust euroopa kultuurist. Me jõuame veendumusele, et me sageli küll Hiina kultuurivaldusi ei mõista, kuid et see meile siiski ei anna õigust seda kultuuri alahinnata. Euroopa kultuur on Hiina omalt palju õppinud, seda tundma õppinud aga pole ta mitte kunagi. Autor usub kaljukindlalt Hiina kultuuri kestvasse püsimesse.

Neeme Ruus.

R. N. Coudenhove — Kalergi:

„Totaalne riik — totaalne inimene.“

Saksa keelest tõlkinud Heino Anto Joakim Puhki eessõna. Tallinna Eesti Kirjastus Ühisus, 1938, Tallinn. 158 lk. Hind Kr. 2.—.

R. N. Coudenhove-Kalergi on Paneuroopa liikumise algatajana ja propageerijana Eestiski tuntud, kuid iseseisvalt mõtleja ja vaatleja psühholoogina ja filosoofina meile veel siiski kaunis võõras. Kuid seda peamiselt seetõttu et ta töid pole tõlgitud eesti keele.

Kõne all olev äsjailmunud töö on tähelepanuväärne seepärast, et ta esitab väga kujukalt R. N. Coudenhove-Kalergi tõekspidamisi kaasaegse ühiskondliku elu kohta. Autor seab ideaaliks mitte totaalse riigi, kus isiku vabadus on alla surutud, vaid totaalse inimese, vaimselt ja kehaliselt õilsuseni väljaarenenud inimese. Tema arvates on kaasaaja tugevaimaks ja tüüpilisimaks totaalsriigiks Nõukogude Vene, kuna totaalne inimene on parimal määral välja arenenud Inglismaal.

Me võime mõningates küsimustes omada autorist erinevaid seisukohti, kuid me ei saa jätta tunnustamata autori erakordselt suurt kiindumust oma vaateisse, ta rikkalikke tähelepanekuid ja head esitamisoskust. Kohati on raamatu terved peatükid sellased, et neist iga lause sobib tsitaadiks.

Neeme Ruus.

Eesti Haridusliit

Teatritarvete ladu

Tallinn, Uus 2—2. Telef. 452-02.

Uudisnäidendeid algavaks hooajaks

15. septembriks ilmuvad:

- 1) **Justiina** — Hella Vuolijoki näidend 6 pildis.
- 2) **Taeva palge all** — A. Särevi dramatis. A. Mälgu samanimelise romaani järele.
- 3) E. Laidsaare näidendeid kapral Pensioni seiklustest:
„**Kapral Pension korrupidajaks**“ — nali 1 vaatuses.
„**Kapral Pension kosilaseks**“ — nali 1 vaatuses.
„**Hingearst**“ — nali 1 vaatuses.
- 4) E. Laidsaare ühevaatuselised:
„**Kunst ja kivilööv**.“
„**Kass kasvatajaks**.“
Seniilmunutest soovitame:
Jakobson-Särevi — „**Metsalise rada**“ — 3 vaat.
Hella Vuolijoki — „**Juuraku Hulda**“ — 3 vaat.
Joh. Sütiste — „**Esimene Pääsuke**“ — 3 vaat.
E. Maiste — „**Malli suurpartii**“ — 3 vaat.

Edukaks ja otstarbekohaselt korraldatud vabaharidustööks on vajalised vastavad teadmused,

käsiraamatud ja töökavad.

Õpiringidele ja vabaharidustegelastele soovitab Eesti Haridusliit järgmisi väljaandeid:

Ajakiri „Arenge“ — toob järjekindlalt vajalisi kirjutisi ja juhiseid vabaharidustöö mitmekesiseilt aladelt ning kajastab selle tegelikke tulemusi üldiselt ja kohtadel. „Arenge“ peaks käima igale vabaharidustegelasele.

Seniseid „Arenge“ aastakäike on võimalik saada à Kr. 2.—, samuti varem ilmunud „Vabaharidustöö“ aastakäike:

1927—1931. a. brošüüritult Kr. 4.—, köites Kr. 5.—
1932. a. brošüüritult Kr. 1.—, köites Kr. 1.50

Eriväljaandeist, juhiseist ja kodukordadest soovitame järgmist:

E. Kubjas: „Õpingid“. Õpingide käsiraamat	Kr. —.50
N. Ruus: „Kuidas õpingi ellu kutsuda“	„ —.10
N. Ruus: „Õpingi juhataja“	„ —.10
Õpingide kodukord	„ —.05
N. Ruus: „Haridusolud Taanis“, sisaldab ülevaate taani mitmeti huvitavatest vabaharidustöö oludest	„ 1.50
J. Ruus, A. Meikop, R. Rytter, L. Hannuksela: „Rahvaülikoolid meil ja mujal“ tutvustab lugejaid rahvaülikoolide senise arengu ja ilmega	„ —.50
Ev. Vender: „Näitekohtute korraldamisest“	„ —.10
Teatriringi kodukord	„ —.10
J. Talpsepp: „Režiitehnikast“	„ —.10
Seltsi kodukord	„ —.15
Haridusliku seltsi normaalpõhikiri	„ —.05
Ühingute ja nende liitude seadus ja koosolekute seadus seletustega	„ —.10

ÕPIRINGIDE TÖÖKAVU:

1. R. Kangro-Pool: Seltskondlik kasvatus	Kr. —.10
2. J. Kents: Eesti maateadus	„ —.10
3. Karl Otto: Häädamine	„ —.10
4. Albert Üksip: Lavakunst	„ —.10
5. Aleksis Prima: Aiandus	„ —.10
6. A. Juhanson: Põldtaimekasvatus	„ —.10
7. K. Randma: Talumajapidamise korrastus	„ —.10
8. Aug. Muuga: Eesti loomakasvatus	„ —.10
9. A. Juhanson: Maaparandus ja heina-karjamaakultuur	„ —.10
10. Karl Laane: Eesti Kirjandus (Kava ühes tööjuhustega)	„ —.50
11. Jaan Rummo: Kõneoskus	„ —.10
12. A. Juhanson: Põllutööriistad, maaharimine ja väetusõpetus	„ —.10
13. E. Susi: Eesti ajalugu	„ —.10
14. Alfred Saul: Pärivus	„ —.50
15. A. Elango: Kodune kasvatus	„ —.10
16. R. Paris — K. Laane: Kodukorraldamine (Ühes juhustega töökordaduseks)	„ —.50

EESTI HARIDUSLIIT.

Tallinn, Uus 2—2. Telefon 452-64